Ahmet Hamdi Tanpınar

PLOAIE DE VARĂ

Coperta: Angelescu Mădălina

Carte apărută cu sprijinul
MINISTERULUI CULTURII și TURISMULUI
al REPUBLICII TURCIA
Proiect: TEDA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
TANPINAR, AHMET HAMDI
Ploaie de vară / Ahmet Hamdi Tanpinar ;
trad.: Ana Andreescu. - Bucureşti : Vivaldi, 2013
ISBN 978-973-150-086-7

I. Andreescu, Ana (trad.)

821.512.161-31=135.1

YAZ YAĞMURU
de AHMET HAMDI TANPINAR
Copyright©Ahmet Hamdi Tanpinar
©Kalem Agency

Toate drepturile asupra acestei ediţii aparţin
Editurii VIVALDI

Ahmet Hamdi Tanpınar

PLOAIE DE VARĂ

În românește de:
ANA ANDREESCU

Editura Vivaldi
București, 2013

I

A fost sincer mirat și a început să râdă când, sub ploaia violentă, a dat de tânăra sprijinită cu o mână de un trunchi uscat de palmier din mijlocul grădinii, cu un zâmbet fericit pe față, ignorând tot și parcă mângâindu-l.

„Haide, uite alt lucru. Ce zici de asta, dragul meu Khadjivad [1]!"

Khadjivad ridică din umeri.

„Eu n-am nimic de-a face cu niște smintiți. Eu vreau personaje inteligente precum Karagueuz[2]."Încă din copilărie avea obiceiul să vorbească cu Karagueuz și cu Khadjivad. Atât de intim fusese el cu aceste două personaje, într-o lungă perioadă de timp, cât fusese bolnav, încât chiar și după 30 de ani, acestea rămâneau niște părți inseparabile ale ființei lui.

Femeia era cufundată în gândurile ei. Nu

[1] Unul dintre cele două personaje principale din teatrul tradițional de umbre.(Toate notele sunt ale trad.francez)
[2] Celălalt personaj important.

auzise nici întrebarea adresată cu voce tare lui Khadjivad, nici sunetul pașilor lui Sabri. Când acesta ajunse lângă ea, abia atunci îl remarcă. Își desprinse mâna de pe arbore. Pentru o clipă, pe fața ei apăru expresia mirată a unui copil prins asupra faptului, apoi zâmbetul îi reveni îndată ce realiză că Sabri zâmbea. Se roti, executând o figură de menuet și îl salută cu o reverență.

— Știți că sunteți udă până la piele?

Ea își privi mai întâi fusta pe care încă o ținea cu degetele ca o balerină, apoi își ridică privirile spre cer. Ar fi putut fi luată drept o mică marionetă dacă ochii ei n-ar fi avut acea privire foarte blândă și profundă.

— Mă gândeam la iederă. Știți, întotdeauna o iederă se cațără pe acești arbori .... Vreau să spun că e un obicei. S-a uscat? Poate că a ars în noaptea aceea. Sau poate că a tăiat-o cineva.

— Ce noapte? întrebă el. Apoi, brusc, o dojeni: Într-o asemenea ploaie și la vârsta dumitale! Ea ridică din umeri, încercă să își aranjeze părul lipit de frunte agitându-și capul, dar părul era așa de ud încât nu reuși decât să facă să strălucească și mai mult diamantele mari ale cerceilor. Pe neașteptate, tremură, ca și cum începea să i se facă frig:

— Și eu care venisem aici pentru a mă proteja de ploaie...

— Haideți, haideți, vă veți îmbolnăvi, haideți să vă uscați înăuntru. A însoțit-o spre pragul porții aproape împingând-o în umeri. Ați fi putut

măcar să stați sub streașină. Chiar și un copac v-ar proteja. Serios, să stai în ploaie și să te uzi în asemenea hal! Deodată, își dădu seama că era pe punctul să mustruluiască o persoană matură de parcă ar fi fost un copil, dar numai și numai pentru a se simți mai în voie și pentru a nu-și arăta uimirea. Scuzați-mă, spuse el pentru a încheia. Aștepta ca ea să intre pe ușa pe care el tocmai o deschisese. Brusc, avu sentimentul că începea să se obișnuiască cu ea și cu atât mai mult era uluit de lucrul acesta. Privi în urmă ca și cum era pe punctul să comită o crimă. „Dacă m-ar vedea vecinii!" Apoi ridică din umeri:„Locuiesc aici de cinci ani. N-am și eu dreptul să primesc o musafiră?"

Era mulțumit să fi găsit pe cineva cu care să stea de vorbă în această dimineață ploioasă de vară. De la plecarea soției, trăise învățând ce este singurătatea și astfel singurătatea nu era defel odihnitoare. Femeia îi zâmbi cu ochii ei căprui-închis. Timp de-o clipită, Sabri crezu că se spală într-un izvor foarte limpede. Pe o vreme așa de închisă, în ceea ce o privea, totul elimina cea mai mică idee de realitate, asemenea ultimilor trandafiri din grădină. Mai degrabă decât o ființă umană, ea putea fi un vis rămas în acest colț de grădină într-o frumoasă noapte de vară.

— Nu fiți necăjit, îl consolă ea. Pe mine mă ceartă lumea tot timpul. În sfârșit, mi se întâmplă mereu asemenea lucruri.

În timp ce vorbea, Sabri îi admira luminozitatea chipului, părul castaniu-închis, ovalul foarte regulat al figurii. Poate că această luminozitate și această regularitate îi dădeau impresia că visează. Era fără îndoială frumoasă și el acceptase această vreme ploioasă ca și cum ar fi venit odată cu ea, cu râsul strălucitor al dinților ei, cu veselia docilă și timidă.

Apa care se scurgea din hainele ei formase o băltoacă în antreu, în locul în care se oprise o clipă. Părul, fața, boleroul, hainele de in i se lipeau de trup și din ele curgea apa. Depărtându-și brațele:

— Sunt udă de mă poți stoarce. Cum este posibil? se văita ea. Și, în plus, am noroi și în șosete. Cum să mă spăl? Vorbea cu emoție foarte blândă. În ciuda acestui lucru vocea îi era oarecum înverșunată. Un ton dulce și cald încă, urca din profunzimea vocii ei.

Sabri o însoți până la baie, aprinse focul la cazanul pentru apă și îi arătă prosoapele.

— Ușa aceasta dă în dormitor, spuse el. Veți găsi lucruri de-ale soției mele în șifonier. Dacă vreți, puteți încuia ușa cu cheia pe dinăuntru. În timp ce vă spălați, eu voi face ceaiul. Nici eu nu am luat ceaiul încă.

Ieșise să cumpere ziarele de dimineață și îl prinsese ploaia. Își aminti că se concentrase

asupra lui însuși sub ploaie, aproape în același ritm ca femeia și aceasta îl făcea să zâmbească. Anumite lucruri începeau cu adevărat ca un joc. Și intimitatea scurtă și stranie care îi bulversă lui Sabri viața și care îl preocupă luni de-a rândul, începu cu această întâlnire.

De la începutul verii, când soția lui plecase în Antalya, la tatăl pe care nu îl văzuse de ani de zile, el locuia singur. La început, voise să plece împreuna cu ea. Apoi, aducându-și aminte de oamenii care se aflau în casa domnului Suleiman, acel noctambul vorbăreț, și de obiceiurile acestora, renunțase. Sau mai degrabă, soția insistase asupra acestui lucru. Suferea să-și vadă soțul trăind ca și cum și-ar fi abandonat mai multe proiecte din cauza copiilor și a afacerilor. Din această pricină îi spusese:„Consideră asta o vacanță! Oricum, doamna Ayșe se va ocupa de tine."

Într-adevăr, Sabri reflecta de câțiva ani la un roman a cărui acțiune se petrecea în secolul al XVII-lea. De la plecarea soției, se consacrase în totalitate romanului. Dimineața, mergea în Istanbul la biblioteci, lucra, strângea documente; seara, se obosea un pic la pescuit, apoi reîncepea lucrul. Cartea avansase destul de mult pentru ca el să se poată strădui să o termine.

„Și, acesta va fi cadoul tău pentru ea". Karagueuz zâmbi din celălalt capăt al mesei. Precum animalele celebre ale doctorului

Moreau, acești doi prieteni caraghioși ieșiseră din existența lor tradițională și îi împărtășeau toată viața lui intelectuală, trăiau ca și el. „Numai că asta nu îmi reușește", se gândi el și trecu în bucătărie.

„Exagerează de-adevăratelea... Niciodată nu interveneau în situații foarte dificile. Acum, își bagă nasul în toate..."

Cât timp el a pregătit ceaiul, tânăra se spălase și își uscase părul și se îmbrăcase în rochia de seară pe care Khadjee o cumpărase în timpul unicului lor voiaj în Europa. Sabri nu se putu stăpâni să nu zâmbească văzând-o atât de elegantă, pentru că se gândise că ea își va pune ce ar găsi mai vechi și mai obișnuit în garderobă. Fără îndoială, pentru că prevăzuse că așa se va întâmpla, tânăra spuse:

— Nu m-am putut abține! Este o rochie foarte frumoasă, nu m-am putut abține. Este un obicei. Când găsesc ceva frumos de îmbrăcat, imediat îl pun pe mine. Mai era ceva încă și mai frumos, dar...

Sabri se gândi că în rochia cu filigran din brocart maro pe fond violet-deschis, femeia ar fi semănat cu vechile curtezane venețiene. Apoi, privi fața tinerei femei. „Efectul vine din simplitatea feței", se gândi el.

— Și cealaltă v-ar veni de minune, cu adevărat, spuse el și făcu cu ochiul in stilul Sekhere, de departe ca și cum făcea o ironie. Dar, poate că femeia nu îl asculta. În picioare, în

fața ferestrei, privea ploaia.

— Păcat că nu am evantaiul. Ar merge foarte bine cu această rochie.

— Ce fel de evantai?

— Un evantai, pur si simplu. Lucrat ca odinioară și frumos. I-a aparținut mătușii mele, se pare. Când eram mică, întotdeauna mă comparau cu mătușa mea. Mă puneau să mă îmbrac cu rochiile ei, mi se cerea să vorbesc ca ea. Imaginați-vă. Acest obicei de a se îmbrăca cu tot ce îi plăcea este al ei, se pare. Se spune că cerea tot ce considera ea frumos și că i se dădea întotdeauna. Îl privi pe Sabri din nou și brusc, schimbă subiectul: Probabil că soția dumitale e de înălțimea mea! Și, fără a aștepta răspunsul, înaintă spre oglinda cu ramă de cristal, prinsă de perete deasupra micii mese lăcuite, care se afla într-un colț al salonului. Sper că nu va fi supărată pentru rochie. Apoi, se întoarse brusc, de la oglindă: Cum suportați această oglindă? întrebă ea. Este posibilă o asemenea oglindă? Este pur și simplu urâtă. Este posibilă o ramă transparentă? Parcă se revarsă oglinda. Sabri îi povesti râzând că era un cadou de căsătorie și că soția lui nu suporta nici măcar să discute, având în vedere că cel care îl oferise era fostul ei logodnic și că făcea din această oglindă o chestiune de principiu.

— În ceea ce privește faptul ca ea să se supere, nu vă neliniștiți, ea este în Antalya, în acest moment. Cu copiii. Și, adaugă, ca și cum ar

fi dictat un articol de protocol de mare importanță: Soția mea se numește Khadjee Sekhere. Copiii îi spun Khadjee și eu o numesc Sekhere.

Femeia îl asculta și în același timp se contempla cu privirile unui impresar, înaintând și rotindu-se spre dreapta și spre stânga pentru a vedea dacă rochia îi venea bine. În realitate, nici adevărata proprietară a rochiei, nici povestea lui Sabri nu erau lucruri importante pentru ea. Când el își termină fraza:

— În orice caz, eu am înțeles că în această casă nu există nicio femeie, spuse ea.

— Cum ați înțeles asta? Femeia răspunse adresându-se oglinzii:

— Obiectele nu opun nicio rezistență. Într-o casă în care trăiește o femeie, nu există niciodată atâta supușenie.

Ea era în continuare în fața oglinzii. Dar, nu se mai contempla. Privea pe deasupra capului lui Sabri peisajul agitat acoperit de cantități grele de apă.

— Ce mizerie este să plouă pe mare, nu e așa? Brusc, ea remarcă fotografia de familie de pe masa pe care era servit ceaiul. Așa deci! Lucrați cu fața la îngerii dumneavoastră păzitori. Avea același surâs dulce pe față. Văzând-o cu fotografia soției și a copiilor lui în mână, Sabri începu să tremure ca și cum casa lui, fericirea lui, tot ce era al lui se afla la bunăvoia altcuiva. Până atunci, nu mai simțise niciodată așa ceva. Femeia asta părea că venise pentru a-i scoate

în evidență toate slăbiciunile. Sunt niște copii frumoși, mai ales fiica dumneavoastră.

— Și soția mea este foarte frumoasă. Nu o considerați frumoasă? Insista el.Începură amândoi să râdă. Incidentul era închis. Ea își bea ceaiul ca o pușcoaică, cu veselie. Bucuria i-a fost dublă la vederea prăjiturelelor rotunde pe care le adusese ucenicul brutarului, de dimineață, foarte devreme. Apoi își spuse și ea povestea. Își petrecuse noaptea împreună cu mama ei la Baghlarbachi, la niște rude îndepărtate. Voise să treacă pe la o prietenă care locuia la Beylerbeyi în cursul dimineții, dar prietena ei se mutase la începutul verii.

— Mă grăbeam să prind vaporul când m-a prins ploaia. Încă din copilărie îmi plac ploile de vară, acel nu știu ce, și, dintr-odată nu mai știam de mine, mă plimbam prin grădină pentru a fi udată de ploaie. Apoi, totul se schimbă atât de mult....

— Vorbeați despre o noapte. Vă amintiți? Apropo de iederă ...

Ea reflectă puțin.

— Îmi amintesc, spuse. Am făcut o confuzie. Nu se doarme bine la alții. Și te trezești devreme, dimineața. Ne-au condus până la Kanlidja, pentru a contempla răsăritul. Ați mai văzut o asemenea primire? Poate că este cel mai frumos mod de a primi pe cineva. La tine acasă, dar ... Cândva, locuiam și noi cu tot clanul într-un asemenea colțișor. Când ne-a ars casa, eu eram foarte

mică. Grădina mi-a adus aminte de ea. Și, lipsa de somn și ploaia au desăvârșit restul. Se opri și privi în jurul ei. Când ați venit, mă credeam în grădina casei noastre, de altădată. Fixă din nou fereastra cu privirea. Marea nu se prea vedea. Numai dincolo de eșarfa de lumină dispersată de aversă se deschidea și se închidea, asemenea unui tricot strâns, o masă compactă gri. Era bătălia apelor. Mișcarea dăduse forme diferite aceleiași materii. Femeia continuă să povestească:

Am petrecut o noapte bizară. Și cu toate că ei pot fi cei mai buni din lume, ce se poate face? Toți sunt amărâți. Nici măcar datorită propriilor lor supărări. Ci din cauza supărărilor altora. Nimic din ceea ce s-a întâmplat în anturajul lor nu se uită. Vatmanul care este concediat pe nedrept, casa distrusă din cauza lipsei reparațiilor, vecina care este responsabilă de moartea unui copil pentru că nu a avut grijă de el, vechea fântâna de la care s-a furat oglinda de marmură. Ei știu tot. Își amintesc tot și le amintesc unii altora. Unul îl completează pe celalalt și completându-se, își aduc aminte de altceva. Este exact ceea ce se numește nemulțumire. Noi nu iubim decât dramele. În asemenea măsură, încât nu mai au o viață a lor. Cum îi întrebi cum o duc, reiau același refren. De asemenea, l-au obligat pe ginerele lor să devină ca ei. Este ceva ce trebuie văzut. Dar, numai o singură dată...

Ei bine, trecând astfel de la o greșeală la alta,

de la o nedreptate la alta, ghiciți unde am ajuns!

Din nou, ochii mari, imposibili și strălucitori se fixară asupra lui.

Sabri se gândi: „Este conștientă de frumusețea ei" și pentru a-l împiedica pe Khadjivad să intervină adăugă: „și o și prinde foarte bine lucrul acesta. "

— Cred că v-ați întors în timp până în vremea lui Medjid[3].

— În vremea lui Medjid? Este destul de recent! În orice caz s-a vorbit despre un teren al lui Riza Pașa confiscat de la familie. Dar noi, noi am mers înapoi în timp până la Galileo. Fiii familiei revendicau reluarea procesului lui Galileo. Încă din ciclul secundar el urmărește evoluția acestui proces. Ceea ce este amuzant, este că mama lui este de partea lui.

Sabri nu considera reluarea procesului așa de lipsită de sens. Aceasta ar fi însemnat recunoașterea oficială a științei moderne de către biserică.

— Da, poate că trebuie spus ... Dar dacă cea care a provocat această afacere a fost mama lui ... Bineînțeles, sărmana femeie nu știa cine era Galileo. Se opri, își înălță capul, apoi continuă: Dacă vreți, toate acestea nu mi s-au părut ciudate. Așa era casa noastră cândva. Și noi la rândul nostru trăiam în afara timpului. Ne era egal. Dar într-un alt mod. Sau mai degrabă nu aveam a ne plânge. Nu făceam decât să

[3] Sultan otoman care a domnit între 1839-1861.

ne aducem aminte. Bunica, bunicul, tatăl meu, șefele servitorilor (kalfe[4]). Și-i aminteau pe toți. Cât ai clipi din ochi, tot Bosforul ne invada salonul.

— Vă amintiți și de dumneavoastră?

Fața i se liniști din nou:

— Nu, spuse ea. Eram prea mică, nu aveam ce să îmi aduc aminte. Nu făceam altceva decât să ascult. Tot ce povesteau ei se aduna în mine. Uneori mă simțeam grea pe dinăuntru. Închise ochii. Știți, apele care se îngreunau odată cu crepuscul. Atât de tare încât să cuprindă totul. Toată ziua, bogată cu tot ce trăiseră ceilalți, iată cum mă formam eu.

Sabri și-o imagină fetiță, așezată pe genunchii mamei, cu mâinile la tâmple, obosită de du-te-vino atâtor nume spre acest univers de lucruri dispărute. O ființă de a cărei existență habar n-avea în urmă cu o oră, intrase in viața lui, făcea parte din imaginația lui.

— De ce ați dormit rău noaptea?

Ea făcu un mic gest stângaci cu mâna, un gest venit fără îndoială din copilărie.

— Din cauza viselor... spuse ea. Dar este vina mea. Auzisem deja spunându-se că într-o casă în care te culci pentru prima dată, dacă pui sub pernă o bucată de pâine furată de la masă, se pare că visele sunt foarte veridice. Nu știu de ce, ieri-seară, m-am gândit la lucrul acesta.

4 Femeile responsabile pentru servitori și servitoare în locuințele otomane

— Visați mult?

— Nu mult, un singur vis, dar este suficient. Nu am mai putut să adorm. Se făcu mică în fotoliu ca și cum s-ar fi ghemuit în ea însăși.

Putea să aibă 27-28 de ani. Dar ar putea avea și 18 ani, poate chiar 15 ani. Avea o latură incredibil de tânără, de fetiță și chiar de copil. Copil prin încrederea față de anturaj și pentru că trăiește numai și numai pentru ce vine din interior. Și Sabri își aminti starea ei de adineaori, din grădină. Sub ploaie, ea semăna cu un vis care persistă dincolo de noapte. Apoi, își completă gândul cu un alt aspect „și puțin animal de rasă". Găsește întotdeauna cele mai seducătoare atitudini, cele mai frumoase și, fără îndoială, fără să se gândească la asta. Dar ceea ce îi plăcea în mod esențial la tânăra femeie era discursul ei discontinuu, ca și cum vorbea prin amintiri. Chiar și în momentele cele mai lipsite de semnificație exista un mod de a fi care dădea impresia că era vorba de revenirea din scurte momente de uitare. Dincolo de ceea ce spunea ea și ce făcea în acel moment, avea aerul că trăiește un moment aparte, care-i aparținea numai ei, așa cum și ea era urmarea unui gând care îi determina viața, un lucru mai important, mai lăuntric.

Și încă pe alte multe planuri, existența ei de femeie frumoasă și elegantă era transformată prin acest mod de a fi. La un moment dat, ea devenea o marionetă care-l atrăgea pe celălalt,

instantaneu, prin mișcările ei de automat, uimitor pentru că ea avea acel aer înduioșător pe care îl cunoșteam bine, care sălășluia în noi și ieșea la suprafață dintr-una din acele cutiuțe muzicale care se găseau în toate orașele de odinioară. În alt moment, ea devenea acel portret care continuă să trăiască în rama sa aurită, cu poziția lui și cu privirea aleasă de nu se știe când. Uneori, mergea mai departe, plasându-se în cel din față cu alura celei care și-a lăsat toată materialitatea deoparte.

— Ați căzut pe gânduri?

— Mă gândeam la dumneavoastră. Sau mai degrabă la visul pe care vi l-ați făcut.

Ea își întinse mâinile în față ca și cum s-ar apăra de un pericol iminent.

— Nu mi-aduceți aminte. Este îngrozitor. Se ridică, se apropie de fereastră. Începu să privească ploaia. Cum ne atrage ploaia spre ea! Îl privi cu atenție pe Sabri: Cel mai adesea, eu nu-mi fac vise. Oricum nu îmi place asta. Îmi place momentul pe care îl trăiesc. A trăi zi cu zi, nu-i cel mai bine? Cu simpla derulare a evenimentelor.

— Și a gândi la multe alte lucruri în afara acestora.

Ea izbucni în râs.

— De unde inventați toate acestea?

Dar Sabri nu acordă nicio importanță acestui râs. Era o scăpare. El își aminti întrebarea pe care i-o pusese psihiatrul lui și soției lui: „Aveți

copii?" Dar el evită întrebarea din cauza jenei:

— Sunteți căsătorită, nu-i așa?

Totuși, el era mai preocupat de el decât de ceea ce urma să răspundă. Din momentul în care această vizitatoare stranie a pășit în casa lui, se petrecuse în el o schimbare inexplicabilă. Viața lui întreagă era alături de el ca ceva ce ar putea să piardă într-o clipită. El nu o văzuse niciodată pe Sekhere atât de aproape de el dar și atât de departe, ochi în ochi, serios șifonată. Acum, această imagine era acompaniată de atâtea întrebări sau era atât de răvășită de gânduri că vocea lui Sabri se schimbase. „Ce-mi veni, deci? Este total corect dacă nu devin ca poeții acestor cântece noi!..."

— Sunt căsătorită și chiar de mult timp. Râse liniștit. Dar nu avem copii. Se opri din nou, mai serioasă de această dată. Sunteți medic? Sabri se gândi la dificultatea de a explica din nou cine și ce era el. Din fericire ea nu avea obiceiul să asculte răspunsul la întrebările pe care le punea. Pentru că medicii mă sfătuiesc mereu să am un copil... vreau să spun neurologii. Mi se pare că și dumneavoastră mă considerați destul de ciudată. Apoi cu o voce mai calmă, ca și cum ar fi închis acest subiect, a continuat: Sunt căsătorită, dar nu-i dau socoteală soțului meu!

Sabri era să se sufoce de uimire. Această femeie era imprevizibilul personificat. Scotea din gură lucrurile cele mai nerezonabile de parcă ar fi băut un ceai sau o cafea.

— Domnul să ne păzească...

— Eu cred că soțul meu este nebun...,spuse ea. Și ,în plus, nici nu mă iubește! A vrut chiar să mă ucidă. Înotam amândoi în mare. Ador să înot. Și el înoată bine. Oricum, așa ne-am și cunoscut. Într-o zi ne distram amândoi în apă. Deodată, el m-a apăsat de umeri și m-a împins cu putere ca și cum ar fi vrut să mă țină sub apă. M-am salvat cu greu, grație sângelui meu rece... Dacă nu, aș fi de mult moartă.

Imobilă, cu ochii mari, ea tremura de teroare la evocarea acestei întâmplări.

— Ce-aţi făcut după aceea?

— Nimic. Ni se părea atât de normal să ne amuzăm în apă. Am revenit la latura veselă a înotatului, ca niște delfini. Toată lumea ne-a aplaudat. „Să-i păzească Dumnezeu", au spus cu toții.

Sabri vru să scape de oroarea celor pe care tocmai le auzise.

— Poate că era chiar o glumă?

Briliantele cerceilor scânteiară în întunericul încăperii, cu reflexul speranțelor , stinse de mult timp.

— Nu... spuse ea. Știu foarte bine. La început, și eu am crezut același lucru. Dar, când, mai târziu, m-am gândit din nou la acel moment, amintindu-mi mai ales ochii lui... Ochiul este un martor grozav, nu-i așa? Sau o oglindă teribilă. Dezvăluie tot. Și cât de mult ni se schimbă privirile când vrem să ne ascundem sentimentele! Devin

dure. Și noi credem că ne ascundem.

Sabri îi privi ochii ca și cum se supunea sfatului ei. Dar nu putu găsi în ei decât un zâmbet ușor.

— Atunci , de ce nu divorțați?

Ea reflectă un moment. Privirile îi deveniră mai tranșante.

— Asta-i o altă problemă. Poate că-mi este milă de el: Mi se pare că are nevoie de mine. Poate că-l iubesc. Fără îndoială că-l iubesc. Făcu un gest distrat cu mâna. Este un lucru inexplicabil. Oricum, acum suntem separați. Își înălță capul. Se ridică. Sabri credea că se va îndrepta către fereastră. Dar, ea înaintă spre celălalt capăt al încăperii, acolo unde se afla gramofonul. Îngenunche în fața etajerei și începu să caute printre discuri.

La locul lui, Sabri se gândea la ce i se întâmplă, ascultând ploaia. Deodată, o auzi pe vizitatoarea lui dojenindu-l :

— Aveți lucruri așa de bune și mă lăsați să bat câmpii ca o nebună.

Ea surâdea, pe podea, încântată, ridicând discul spre lumină. Devenise deja o altă persoană. Sabri își ridică mâinile în aer :

— Am impresia că mai degrabă dumneavoastră nu mi-ați dat ocazia să fiu o gazdă bună.

Dar ea nu asculta. Puse discul. Apoi , îl invită lângă ea cu un semn făcut cu mâna prin care-i transmitea parcă, să umble foarte încet.

La puțin timp după aceea, Sabri auzi, în pădurea densă de zgomotul ploii, muzica lui Debussy, care se scutura, precum o creatură adormită lângă ei, mișcându-se cu luciri de bijuterie și croindu-și calea. Și de această dată, ea i-a amintit de soția lui. În anumite nopți, ea îl invita astfel la căpătâiul leagănului copilului lor. Era cu adevărat straniu. Gândul îl ataca din interiorul propriului său trecut, ferindu-se de propriul lui trecut. „La fel ca muzica." Totuși, îi plăcea să o vadă alături de el, aplecată cu toată ființa asupra focului muzicii, cu fața luminată de reflexele ei, și să regăsească această intimitate dintre ei. Și muzica creștea ca o ființă miraculoasă hrănită de ei și ca și cum ar fi fost copilul atenției lor comune. Oricum, totul era în ea și pentru ea. Furtuna de vară nu-i fusese decât un *arrière-plan*. Uneori, ceva ieșea din fundal, un tunet sau un fulger, se manifestau în amestec; atunci, mulțimea colorată a orchestrei sau a pianului o învăluia, precum o iederă care, prin absență, îi adusese aminte tinerei din grădină de copilăria ei, se opunea și o asimila. Dar, lucrul cel mai important se petrecea în ei. Aceste două persoane care nu se cunoșteau cu două ore mai devreme, prin muzică, nu mai erau decât o singură persoană. Acum, ele se îmbogățeau, pornind de aici. Erau aproape pe punctul de a crede că se născuseră numai și numai pentru a se înțelege. Și, fără îndoială, din această cauză, umărul femeii era lipit astfel de umărul lui. Păreau

cuprinși de bucuria depășirii unei încercări. La un moment dat, femeia îl prinse de mână. Sabri sărută această mână fără a prea ști ce făcea. Ascultau flamurile plesnind deasupra lor. Discul se termină cu un ultim acord. Sabri îl puse pe cealaltă față și, chiar înainte ca el să reînceapă, femeia se ridică:

— Opriți-vă, spuse ea, ne pierdem cu bună știință. Lăsați. Își îndreptă ținuta pentru a fi din nou ea însăși. Din locul în care era așezat el o văzu dintr-odată mai frumoasă, superbă și departe de el, ca maturizată de experiența muzicii. Totuși, fața ei era mai obosită și mai retrasă în sine. În toate acestea, exista ceva care inspira mila, în ciuda frumuseții.„I-a fost frică de muzică. Și are dreptate." În această încăpere în care îi ținea captivi ploaia, era posibilă orice prostie. Cea mai mare parte a lucrurilor care-l uimeau la această femeie venea, fără îndoială, din acest terre-à-terre puțin natural. Se ridică și el; erau din nou în fața ferestrei.

Aversa încerca să continue de acolo de unde încetase muzica; nu avea nici aceste violoncele grele, nici aceste viori, nici aceste instrumente de percuție uriașe. Cu toate acestea, știa să-și hrănească furia cu frânturi. La început, cerul se acoperi într-o parte de o lumină verde, apoi armata unui nor acoperi totul. O rază căuta cu nerăbdare ceva deasupra Ortaköy-ului. Devenind o trombă și ștergând totul în calea lui, norul negru mergea deasupra Bosforului urmărindu-i pe cei pe care

nu-i prinsese. Câțiva pescărușI căzură dincolo de chei ca niște sărmane ghemotoace murdare. Furtuna îi sufocase la altitudine, unde tot ea îi urcase. Ploaia cădea peste tot în mase mari de apă. Nu se puteau dezlipi de la fereastră. Încă un fulger. Ea își astupă urechile. Avea fața complet albă. Dar ochii îi erau acoperiți de o poftă necunoscută și privea împrejur spunând: „Încă mai există?" Se apropiară unul de celălalt și se separară apoi, la zgomotul trăsnetului.

— Ce-ar fi să bem ceva? De exemplu, o votcă.

Ea făcu cu ochii un semn ce însemna „Da". Sabri merse în bucătărie. Aceasta era în cealaltă parte a casei. Ea îl urmă. În clipa în care el luă lămâia, pe fereastra de la bucătărie se văzu toată colina luminată de un fulger. De această dată, tonuri de roz se amestecau cu verdele ei închis. Apoi, trăsnetul lovi în altă parte, îndelung. Erau din nou,foarte aproape unul de celălalt. Li se amestecau răsuflările. Furtuna făcuse din apropierea ei o evidență. Dar nu mai era ca adineaori. Această apropiere era cu totul altceva decât beția provocată de muzică. Pe neașteptate, sună soneria. O sclipire ciudată trecu prin ochii femeii. Își retrase mâna de pe umărul lui Sabri.

— Mergeți și deschideți, murmură ea. Mergeți, repede. Sabri îi privi fața descompusă, apoi paharul plin cu sucul de lămâie din mâna lui.

Era bona. Aceasta începu să povestească

fragmente din ce i se întâmplase, înfiptă în fața ușii de la bucătărie, cu o poșetă într-o mână și în cealaltă cu o umbrelă pe care nu o închisese încă, cu fața aproape pierdută în spatele ochelarilor, cu apa șiroind din haine și fără să privească în jurul ei. Aversa nu reușise să o sufoce când dăduse colțul străzii, dar, dincolo de aceasta,era dezolată că-l neglijase pe Sabri. Uitase cheile acasă, pentru că plecase în grabă.Totuși, voia să treacă pe la Istanbul să-și vadă fiica aflată în spital, după ce își va termina treaba în casa lui Sabri. Pregătise din ajun niște lenjerie curată pentru fiica ei. De o lună, de când începuse să vorbească despre fiica ei, vocea i se sufoca de tandrețe și de milă și, amintindu-și de fuga ei la Adana cu acel bărbat bețiv, de viața ei de prostituată prin baruri, de boală, de tratamentul rău primit din mâinile unor brute, devenea brusc arțăgoasă, dușmancă a ei însăși și a celorlalți.

Dar de această dată, vocea doamnei Ayșe nu avu timp să treacă prin aceleași stadii. Se opri brusc, pe o notă. Privirile ei de mioapă se măriră de uluire în spatele ochelarilor. Fața i se făcu galbenă ca ceara. Buzele îi tremurau de furie. O văzuse pe tânără îmbrăcată cu rochia doamnei. Încă un lucru despre care credea că se prăbușește în fața ochilor ei. După soțul și fiica ei , este rândul stăpânei ! De fapt, nu era același lucru, dar asta o lovea tot prin intermediul alteia. Sabri înțelese în ce lumină tragică se mișcau rochia stăpânei, casa și poate chiar patul

doamnei în acest sărman cap, în acel moment. Această amărâtă de femeie, care nu putea trăi fără a se lega cu fidelitate de câine de cineva, se atașase de Sekhere de șase ani. Nu era o experiență simplu de suportat pentru soția lui și pentru el. Vorbind despre bonă,soția lui spunea: „ Am început să mă simt mai intimidată în fața ei, decât în fața ta." Căci tot absolutul care-i conducea viața, bona Ayșe îl raportase la personajul Sekhere ca la un ultim templu și îl mumificase ca pe o morală divină. Era victoria unei idolatrii și a unei exagerări amestecată cu un fel de tiranie. O iubeau amândoi pe această femeie care avusese parte de tot felul de drame născute din servitute. Spre sfârșit, relațiile doamnei cu bona erau într-un punct încât chiar și copiii, văzându-și mama vorbind cu doamna Ayșe, spuneau că mama lor „dădea examen ."

Sabri simți nevoia să explice situația, să spună ceva. Nu știa de unde să înceapă. Nu putea suporta ca această femeie care nu avea nicio vină să fie disprețuită fară niciun motiv în casa și în fața lui. Dar, cum îi putea explica lucrul acesta doamnei Ayșe ? Vizitatoarea nu-i lăsă timp să se gândească:

— La fel mi s-a întâmplat și mie. Dacă nu aș fi găsit poarta de la grădină deschisă, ar fi fost o catastrofă. Uitați-vă la hainele mele! Și arătă cu mâna spre rochia și șosetele încă picurând de apă, pe balcon. Avea aceeași dulceață în voce și același surâs de copil fericit pe față, ca

adineaori, în grădină. Povestise cu adevărat ceva sau cânta un cântec de leagăn pentru această femeie care stătea în fața lor ca o vrăjitoare, în hainele ei negre, complet ude? Sabri se uită la bătrâna femeie care se schimba încet-încet, ascultând. Totul se îndulcea în ea, până la duritatea acestui reumatism care o chinuia de zece ani. S-ar fi putut spune că uitase chiar de sentimentul de amărăciune de a se fi născut urâtă și fără noroc, ceea ce era esența persoanei ei și că renăștea pe nesimțite. Era ceva ce el nu văzuse niciodată la doamna Ayșe. În cele din urmă, dantura maxilarului ei superior străluci într-un zâmbet blând. Buzele acestei sărmane femei care nu vorbea decât atunci când lucra și era obosită sau când devenea conștientă de destinul ei, tremurau de dorința de a spune ceva.

— Nu vă necăjiți pentru hainele dumneavoastră, spuse ea. Le voi usca și le voi călca eu, imediat. Dar, mai întâi, veți ieși afară din bucătăria mea. Chiar și în acest moment excepțional, doamna Ayșe nu uitase să dojenească și să apere un drept pe care ea însăși îl știa neîntemeiat. Făcu un gest cu mâna ca și cum i-ar fi alungat. Dar nu-și sfârși gestul obișnuit. Nu se știe prin ce constrângere interioară, deveni brusc o adevărată doamnă și parcă se scuza pentru tot ce gândise în momentele anterioare :

— Rochia aceasta vă vine de minune! spuse ea și vocea i se frângea la fiecare silabă ca și

cum tot ce se petrecea în mintea ei era fixat în propria beregată. „A sacrificat-o pe Sekhere! A făcut cel mai imprevizibil lucru."

Sabri știa că după această bucurie, ea își va aminti de fiica ei moartă. Știa că nimeni din cartier nu putuse încă uita frumusețea acelei fete. Poate unul dintre motivele pentru care cealaltă fiică devine stângace și neîndemânatic feminină și își strică viața,era frumusețea fetei mai mici, care murise. O privi pe femeie temător. Nu, ochii îi erau încă uscați. Și sărmanul ei surâs făcea să-i strălucească unicul dinte ca o lampă slabă. Îi făcu cu ochiul vizitatoarei. Se întoarseră amândoi în salon, cu paharele în mână. Sabri întrebă:

— Așa sunteți întotdeauna? Vreau să spun: cum ați reușit asta? Este nebună după Sekhere. Și, a sacrificat-o pe Sekhere, pentru dumneavoastră.

Femeia ridică din umeri.

— Noi, femeile, ne înțelegem unele pe altele, spuse ea. Știți, este o femeie foarte bună. Să o binecuvânteze Dumnezeu! Ce m-aș fi făcut cu hainele acestea? Niciodată nu le-aș fi putut călca! Nu sunt dotată pentru asemenea chestiuni. Aș fi plecat înfrigurată ca femeile neglijente.

Și, își înclină capul ca și cum era mirată de propria-i neîndemânare. Pe fața ei, nu mai exista nicio urmă a disperării de adineaori. Era din nou o fetiță, ca un arbore în floare. Privea ploaia prin

fereastră cu paharul cu votcă din care renunțase de două ori să bea. În sfârșit, puse paharul pe etajera alăturată. Dar, această lehamite era numai a ei? Sau își trăise viața toată renunțând astfel? Sabri o imită dintr-o necesitate stranie. Și se simți ușurat, cu toate că era mirat. „Mâine voi încerca fără îndoială să vorbesc cu ea și voi fi ridicol în fața tuturor." Și se văzu pentru o clipă plecând capul, vorbind cu niște figuri de menuet.

„Ridicol, iremediabil ridicol", Khadjivad înălță capul servil:

„Vă rog monsenior, Alteța Voastră, niciodată..."

Karagueuz răspunse:

„Tacă-ți gura!...Nu vezi că amicul a devenit cu adevărat amuzant?"

Sabri se strâmbă. Nu-i plăcea felul în care Karagueuz se agăța atât de mult de argou, în ultimul timp.

Fulgerele se succedau, în continuare. După ultimul, începu o grindină violentă. Marea se deschidea, apoi se închidea sub luminile pale și discontinue. Apoi zgomotul ploii deveni regulat. Cerul se prăbuși pentru o clipă deasupra Ortaköy-ului. Puțin după aceea, o nouă perdea se deschise înspre Seraiburnu și parapetul negru al unui vapor, încă bătut violent de ploaie, se aprinse.

Nu știau ce să facă. Sabri se întoarse la gramofon. Se opri ezitând. Nu mai voia să continue cu Debussy. Râse de el însuși. Nu

fusese niciodată așa de sentimental. „Sărmana, aproape aș putea s-o întreb ce trebuie să fac." Căută printre discuri. Apoi renunță. Se așeză pe podea, cu spatele la perete. „Dacă ar pleca, dacă s-ar îndepărta, atunci m-aș putea gândi la ea mai bine, m-aș putea înțelege mai bine cu ea."

— Este prin casă niște aspirină?

Mergând spre dormitor, privi prin ușa deschisă a bucătăriei. Doamna Ayșe plângea, așezată pe un scaun. Văzându-l, ea tresări și își șterse ochii cu o batistă încă și mai sărăcăcioasă ca ea. Iată, se întâmplase. „Ce-aș mai putea face?" Toate bunele intenții din lume nu puteau face nimic pentru această femeie. Luă aspirina. Umplu un pahar cu apă, în bucătărie. Femeia era tot în fața ferestrei. Ploaia se domolise. Eșarfa strânsă de adineaori devenise o perdea de legendă cu ciucuri de perle cu luminile pe care le captase ici și colo. Parapetul negru al vaporului era un apel tăcut la o călătorie sub luminile dispersate. Dar, cu această culoare de neliniște și de îngrijorare, marea era departe de a fi ea însăși.

— Se luminează, spuse ea fericită. Stăteau de vorbă în picioare, destul de departe unul de celălalt. Sabri îi vorbi despre doamna Ayșe. Soțul acesteia o părăsise pentru că se îndrăgostise de altă femeie. Apoi, fiica cea mare fugise cu un drumar și mezina murise din cauză de boală. Apoi, aflaseră că fiica cea mare lucra într-un bar din Adana. În cele din urmă, ea se întorsese

bolnavă. Acum stă și plânge în bucătărie.

— De ce ?

— I-ați amintit de fiica ei moartă. Vă consideră frumoasă.

Vocea femeii era la un pas de a se sufoca:

— Și ea? Apoi, închise ochii. Mi s-a făcut somn. Umerii păreau să-i fi căzut brusc.

— Mergeți și vă culcați în dormitor. I se părea un lucru magic ca ea să doarmă la el, în patul lui. Mergeți și dormiți.

— Ar fi ridicol, după tot ce s-a petrecut. Priviți, ploaia s-a liniștit. Asta ar semăna cu a ne juca de-a venitul în vizită. Arătă cu mâna în față, unde totul revenise la normal. Sabri se simți ușurat. Ea va pleca. Această tortură agreabilă, această situație puțin naturală lua sfârșit. Vru să spună ceva, nu știu ce. Îl durea și pe el capul. O voi ajuta un pic pe această femeie cu hainele mele.

După plecarea ei, Sabri se apropie de masă ca și cum ar vrea să se întoarcă la treburile lui. Va putea oare să reînceapă să lucreze? Nu găsi înlăuntrul lui niciun imbold în acest sens, pentru moment. Spiritul lui era ocupat de ultimele cuvinte pe care le pronunțase femeia:„Ploaia s-a liniștit."

Luase sfârșit o situație, ei se închiseseră în această casă, din cauza ploii. Și acum, ploaia se terminase.

Când a revenit, ea își pusese propriile-i haine. O găsi încă o dată frumoasă, dar altfel frumoasă,

cu gâtul și brațele brune în inul albastru.

— Mă veți însoți până la vapor, nu-i așa?

Sabri trebuia să meargă și el la Istanbul. Dar, nu suflă nicio vorbă despre aceasta, pentru că voia ca această situație să se termine cât mai repede. Era mulțumit că ea pleacă. Își puse pardesiul și pălăria. Ieșiră amândoi pe balconul din fața porții. Soarele ardea mai intens decât de obicei. Grădina emitea aburi ca o candelă enormă.Trunchiurile arborilor, straturile de flori și ramurile înotau într-un abur albăstrui. Bâzâitul insectelor și al albinelor se auzea peste tot. În depărtare, în lăstărișuri, mierlele negre se chemau unele pe altele. Vara devenise din nou o rumoare argintată. Femeia îl prinse de braț, oprindu-l.

— Ați intrat deja în grădina de alături ?

— Am privit uneori, prin poartă. De altfel, nici nu există o poartă. Și, el deveni brusc un proprietar care locuia în cartier: Vecinii sunt niște oameni bizari. Nu-și puteau face o poartă?

— Piscina există încă?

Sabri se miră din nou.

— Nu știu. Nici nu știu dacă există piscină.

— Trebuie să existe, cu siguranță că există.

Ea vorbea ca și cum ar fi între două somnuri, cufundată în ea însăși.

— De unde știți ? întrebă el.

— Spun asta în comparație cu a noastră. Nu vedeți că grădina aceasta nu se termină aici? Ați văzut arborii ornamentali de lângă

ziduri? Probabil că se continuă. Cu siguranță, se continuă. Dacă vreți, punem pariu.

De această dată, Sabri se rătăcise în maniera copilăroasă pe care o avusese ea pronunțând cuvintele „în comparație cu" și nu mai putuse asculta continuarea frazei. „O face special. Se joacă cu fața și cu vocea ei." Brusc, luă o altă decizie.

— Vin cu dumneavoastră la Istanbul, spuse el. După aceasta, se simți mai în voie. N-ați putea rămâne? O imploră el. Oricum, veți rămâne la prietena dumneavoastră. Se simțea mai în voie pentru faptul că nu mai încerca să se înșele singur.

Femeia arătă spre cer și spre norii care, ridicându-se, evocau un tablou al Înălțării inundat de lumină.

Dar Sabri privea mai degrabă fața ei care primea toată lumina.

— Nu înțelegeți? Întrebă ea. Ploaia s-a terminat. În plus, sunt foarte obosită.

Sabri își depărtă brațele de parcă ar fi vrut să spună : „Ce pot face, nu pot să fac să plouă din nou!"

— Voi veni altă dată. Atunci voi veni pentru dumneavoastră. Va fi mai bine.

Vocea ei era în mod conștient dulce și mieroasă ca atunci când duci cu vorba un copil. „Are dreptate. Sunt atât de incapabil și apatic." Dar, femeia nu gândea ca el. Altfel, nu și-ar fi pus mâna pe umărul lui. Intrară în grădina vecinilor.

Sabri privi cu uimire vestigiile unui mic bazin în stil rococo care era tăiat pe mijloc de zid. Un mic rodiu își oferea fructele încă necoapte deasupra frunzelor putrezite și a molozului care umpleau această jumătate de bazin.

II

Vaporul era supraîncărcat și oamenii erau epuizați. Pe fețele lor se citea lehamitea cauzată de război. Așteptară să ajungă la Keupru, înstrăinați unul de celălalt în această mică sală dintre punți, unde îl împinsese mulțimea. Continuau să nu mai aibă intimitate între ei. Fiecare era închis în propria lui fortăreață.

„Cum s-ar fi întâmplat cu Sekhere" se gândi el. S-ar fi întâmplat la fel, dar el nu ar fi remarcat această înstrăinare din cauza obișnuinței acumulate de anii trăiți împreună. Apoi, mai era acea dorință de a fi singur, acest lucru teribil din toate căsătoriile. Totuși, acum...

— Ar fi trebuit să cumpăr un jurnal...Femeia avu un surâs pe jumătate plângăcios, pe jumătate ironic. Apoi, îi strânse mâna. Voia să spună: „Nu este de ajuns că suntem împreună? Chiar trebuie să ne explicităm tot timpul gândurile, prin gesturi?"

El consideră și acest lucru a fi prea mult „Se va instala total în viața mea. Și deja crede acest lucru."

Când ajunseră la Keupru , el era destul de obosit de aceste gânduri contradictorii. Cu toate acestea, credea că va putea să-și revină luând prânzul tête-à-tête cu ea. Dar ea nu acceptă invitația.

— Iertați-mă. Mă doare capul. Și apoi, sunt obosită. Voi trece să vă văd în altă zi. Și cu aceste cuvinte, ea îl părăsi. În momentul în care, continuând să protesteze, o instalase într-o mașină, Sabri înțelesese că, în fond, se bucura de această plecare a ei. Avea o mulțime de lucruri de făcut în această zi. Va lucra la biblioteca palatului Topkapi. Epoca lui Mehmet IV[5] se dezvălui în capul lui cu toată complexitatea ei atrăgătoare și având nevoie de transparență.

Lucră până seara. La întoarcerea în sat, merse la pescuit. Se lăsă în voia mării timp de trei ore, urmărind doi merlani. Se întoarse acasă târziu. Nu se gândise de la prânz la femeia care-l vizitase. Dar, intrând în grădina cuprinsă de întuneric, își aminti de ea. Era ca o poveste. Imaginea unei femei fericite râzând singură sub ploaie, sprijinită de un copac. În viața lui, nu mai văzuse niciodată o asemenea imagine. Retrăi unul câte unul toate momentele dimineții, mâncând în picioare felurile de mâncare pe care le pregătise doamna Ayșe. Fusese în mod evident

[5] Mehmet IV , 1648-1687

o întâlnire frumoasă. Nu putea accepta ideea de a nu trăi o experiență atât de stimulativă. Dar nu trebuia să rămână la atât. După ce-și termină masa, făcu un gest cu mâna,ca pentru a zice: „Incidentul este închis." Se întoarse la notițele sale și la Evliya Çelebi[6].

Acum își vedea eroul foarte precis.De la început, îi admirase pe acești bărbați care erau atât de surghiuniți, de zeloși, de inteligenți și el își construise viața după exemplul lor. Ar fi un lucru important să facă să fie descoperiți. Sekhere avea dreptate. Totuși, un sentiment ciudat se amesteca cu aceste gânduri confortabile și rodnice. Un sentiment care-i dădea acces la quasi-realitatea de cu două secole în urmă. Ceea ce aștepta el de mult timp se întâmplase, nu-i mai vedea pe toți acei oameni numai și numai ca pe niște nume. Începuseră să trăiască în el. Acești Mevlevi Mehmet Pașa, Murtaza Pașa, Aziz Efendi, Defterdarzade, Bektach Aga, Ipchir erau cu toții niște ființe vii. El îi înțelegea pe toți, le recunoștea toate tradițiile primitive și credințele resemnate.

În weekend, tot ce mai era de făcut la bibliotecă a fost terminat. Nu mai ieșea din casă. Lucra cu plăcere și cu ușurință. Reușise chiar să mărească timpul de lucru. În timp ce mai demult nu putea lucra decât până la prânz, acum putea rămâne la birou și după prânz. Amintirea tinerei femei îi ținea discret companie. Era mulțumit,

[6] Mare călător turc (1611-1682).

căci această amintire nu avea nimic amar și neliniștitor. Nu o aștepta, știa că nu va reveni. Ea era ploaia de vară, o furtună de lumină trecătoare. Aceasta era tot. Ea se instalase pentru totdeauna în viața lui și în spiritul lui. Uneori, întorcându-se acasă, sau plecând de acasă, în camera lui cu ideile și cuvintele lui, în fața ușii bucătăriei, pe balcon, își amintea brusc de ea. Își amintea gesturile ei, cuvintele ei.

La începutul celei de-a doua săptămâni, o mică întâmplare lipsită de importanță dădu un cu tot alt curs sentimentelor confortabile care se potriveau atât de bine cu mica lui viață limitată de estet.

În ziarele de dimineață se vorbea despre o dramă de familie. Văzând știrea într-un ziar, Sabri și-a amintit de tot ce îi spusese femeia despre soțul ei și a fost tulburat. Jurnalele publicaseră fotografia unei tinere ucise. El nu se neliniști prea tare din această cauză. Evenimentul nu avea nimic de-a face cu ea. Era un fapt divers, sângeros și mizerabil cu care te întâlnești adesea.

Cu toate acestea, o senzație de frică și o neliniște scurtă dădură o altă direcție gândurilor lui Sabri. Un sentiment de tragedie se amestecă spontan cu amintirea despre tânăra femeie. Până atunci el se gândise la ea pentru aerul ei nemaiîntâlnit și dulce în ambianța și atmosfera de poezie, puțin și pentru felul în care arăta. Lăsase chiar mai multe porți deschise pentru a

putea descoperi această viață, dar nu dăduse importanță.

Acest bărbat care credea că poartă în el viața unor oameni de cu 200 de ani în urmă nu o ascultase cu adevărat pe cea pe care acceptase chiar de la început să o iubească, pentru care era trist că nu o putea vedea, pe cea pe care îi era frică să o iubească și pe care o adora atât. Nu încercase deloc să o înțeleagă.

Și nu putea să facă o descoperire mai dureroasă pentru el decât aceasta. Întâlnirea îi revelase faptul că nu trăia decât la suprafața lucrurilor. Începu să se gândească la toată viața lui din această perspectivă. Nu putu găsi nimic solid și cu adevărat măreț. Vedea totul în acest fel cel puțin în acest moment în care scria despre el însuși. Chiar și iubirea se dovedea de acum a nu fi pentru el, probabil, nimic altceva decât o frică de a o pierde. Pentru a înțelege acest lucru îi era de ajuns să își amintească scena din bucătărie, cât de aiurit fusese.

Sub influența acestor gânduri amare, Sabri reveni dintr-o perspectivă total diferită asupra celor pe care și le amintise în ajun și începu să interpreteze fiecare amintire. Trebuia să existe ceva foarte important, un mister, în spatele atitudinilor copilăroase, absențelor, a grabei, a înfățișării nemaipomenite a femeii. Nu mai putea să o considere doar o creatură frumoasă și fermecătoare, a fost cuprins de o ciudată compasiune. Imaginația lui totdeauna în

defensivă, în fața sentimentelor o plasă brusc pe femeie sub semnul acestei compasiuni. Și acum el o plângea, era îngrijorat pentru ea, o iubea. Se întrebă de sute de ori: „De ce nu s-a întors?" Cu siguranță evenimentele acestei zile nu aveau nicio legătură cu ea. Dar ieri, alaltăieri, sau chiar mâine sau răspoimâine, cine l-ar putea asigura că nu se întâmplase sau nu se va întâmpla același lucru? Nu-și putea ierta propria neatenție. Numai un vis putea fi acceptat atât de involuntar și pasiv. Se supăra pe el însuși spunându-și: „Dar eu? Eu nu dormeam. Și ea voia să îmi povestească totul." Și se sufoca de neliniște la ideea de a nu putea face nimic pentru ea.

Din când în când, se calma amintindu-și că femeia nu-și termina frazele, că, de-a lungul acelei zile, ea îi dăduse sentimentul că ascundea multe lucruri sau că deși trecea de la un subiect la altul, cu reveniri discontinue la același subiect, și el se justifica astfel. Dar problema lui nu era aceea de a se consola. Problema era să știe dacă da sau nu, dacă a fost sau nu neglijent. Își petrecu noaptea într-o stare de criză veritabilă. A doua zi era un pic mai calm. Dar nu putu lucra nimic. Îl prinse jumătatea zilei în casă. Făcea tot posibilul să nu se gândească la femeie, dar fiecare soluție îl aducea din nou la ea. La un moment dat, când era pe punctul să se apuce de citit, își aruncă cât colo cartea. Era un roman polițist dintre cele mai banale. Cu fiecare pagină, eroul se lansa în aventuri absurde pe care le-ar

fi putut evita fără niciun efort, era bătut până la moarte, își revenea și-și ștergea urmele de sânge. Era sigur că se va răzbuna în ultima pagină. Sabri își aminti ce-i spusese unul dintre amicii lui, un naiv, despre o carte de același fel. Sărmanul crezuse că apăra un mare adevăr în acest morman de prostii și găsise o noutate în toate acele platitudini de limbaj. Când s-a făcut seară, s-a dus din nou la pescuit. La întoarcere, trecând prin grădină, își aminti ce-i spusese Sekhere când cumpăraseră casa. După ce privise îndelung grădina în paragină, soția lui îi spusese: „ Nu aș putea locui singură în această casă. Primul lucru de făcut este să ne ocupăm de grădină." Acum credea fără îndoială într-o legătură între aceste cuvinte și vizitatoarea de săptămâna trecută. „Păcat, nu voi învăța nimic cu privire la aceasta, pentru că ea nu va reveni niciodată..."

Totuși, ea reveni. Sosi într-o dimineață, la două zile după ce el își pierduse orice speranță. Sabri își pusese costumul de baie și privea marea, nehotărât.

Atingea marea cu picioarele pentru a doua oară, când auzi soneria. Sabri, mulțumit, de parcă l-ar fi cunoscut pe cel care suna, merse la poartă, ocolind casa. Tânăra stătea, neliniștită, agățată de grilele de fier ale scării acoperită de verdeață, legănându-și poșeta și lovind-o de propriile picioare.

— Lansați invitații, insistați și apoi, îi faceți

pe cei invitați să aștepte în fața porții, pe căldura asta!

Sabri încercă să-și compună o expresie a feței timidă. Spuse că se culcase târziu.

— Și voiam să fac o baie pentru a mă trezi.

— Mi-am adus și eu costumul de baie dar nu voi face baie aici. Mă veți însoți pe plajă, nu-i așa? Sabri făcu un semn cu capul, semn care voia să spună: „Cum doriți."

Ajunseră pe chei, ocolind din nou casa. Admiră din nou părul strălucindu-i în soare, brațele și gâtul femeii, atrăgătoare și foarte bronzate sub inul alb.

Îi oferi unicul șezlong de pe chei și ea se așeză ca și cum ar fi cu adevărat obosită. El se ghemui , așezându-se în genunchi.

— Am venit cu mașina,spuse ea, poate că de-asta sunt așa obosită. Fereastra era stricată, nu am reușit s-o deschid. Apoi brusc, schimbă subiectul : Ce frumoasă vreme, nu-i așa? Haide să ieșim imediat.

Sabri voia să bea împreună niște cafea, înainte de a ieși. Se ridică pentru a o pregăti.

— Nu, nu, mergeți și faceți baie! Eu voi face cafeaua. Sunt și niște țigări acolo, nu-i așa ? Dar ea nu se ridică de pe șezlong. Sabri îi dădu un pachet cu țigări.„Data trecută nu a fumat" se gândi el. La femeia aceasta, fiecare detaliu devenea o enigmă. Aceeași neliniște îl cuprindea din nou. Cea pe care o avusese pentru viața acestei femei, de trei zile încoace. Cu toate acestea, nici

măcar nu-i mulțumise că revenise. Ea făcea totul într-un mod atât de neașteptat. Ridică din umeri, ca și cum ar fi spus: „Nu am nicio vină. Dacă ar fi sosit când eu eram sus, aș fi văzut-o imediat ce ar fi deschis poarta, aș fi întâmpinat-o altfel, în acest caz. Aș fi avut dreptul, atunci." Un timp, vorbiră de toate și nimic. Ea spunea că își dorise să vină de câteva zile. Dar că, de fiecare dată, se întâmplase ceva ce o împiedicase să plece.

Apoi, povesti despre vaporul din Üsküdar. În sfârșit, se ridică spunând: Mă duc să fac cafeaua. Și dumneata fă-ți repede baia. Se comporta ca și cum se cunoșteau de 40 de ani sau, chiar, ca și cum aveau o viață împreună. Și aceasta îi tulbura lui Sabri fericirea și liniștea pe care le simțea regăsind-o. Faptul că ea avea aerul de a se fi instalat în viața lui îi plăcea și îi provoca în același timp, frică.

Plonjă în mare ca și cum ar fi vrut să taie din rădăcină cursul gândurilor sale.Se bălăcea întotdeauna lângă țărm, pentru că se temea de curenți. Dar, de această dată, se depărtă spre larg, fără să-și dea seama. Apa era adâncă și liniștită. Niciodată nu-i făcuse atâta plăcere. Îmbrățișă imaginea noii sale prietene de mai multe ori, în valul lin, dar de fiecare dată, ea scăpă din brațele lui. O prinse din nou. Era ea sau era Sekhere, cea pe care o strângea astfel în brațe? Se luptă cu valurile în lina succesiune a mișcărilor de care nu se credea în stare și în lina inconștiență de vis. Își dădu seama unde

se afla simțind răspunsurile violente ale apei date brațelor și picioarelor lui. Atunci înțelese că se aventurase mult dincolo de limita fixată. Era în mijlocul curentului. Privi disperat în jur de parcă se întreba: „Dar dacă din nefericire...?" Începu să înoate încet spre țărm. Când ajunse la treptele cheiului nu mai avea suflu. Femeia era în capul scării și îi zâmbea. Aștepta lângă șezlong, așezată jos, cu tava cu cafea cu ceștile goale și cu cafetiera plină. „Ce repede uit că sunt tatăl a doi copii, se gândi el prinzându-se de scară. Ceea ce este bizar, este că nu am știut că puteam să înot." De fapt, el se gândea la cu totul altceva. Voia să spună:„ O ființă poate face rău fără să vrea." Cu toate acestea, era mulțumit să o regăsească pe femeia din fața lui cu surâsul ei misterios. "Nu seamănă deloc cu o persoană care își trăiește toate zilele sub amenințarea morții."

Vizitatoarea insistă din nou, când își terminară cafelele.

— Mergeți acum să vă îmbrăcați. Nu uitați că mă veți duce astăzi la plimbare. Apoi brusc expresia feței se schimbă. Să ieșim înainte să vină doamna Ayșe. Oamenii care plâng în fața mea luându-mă drept altă persoană nu-mi mai plac deloc.

— Este ziua ei liberă.

— Nu face nimic. Să ieșim totuși. Este o vreme așa de frumoasă!

Urcară prin curtea pavată. Sabri intră în

camera lui ca să se îmbrace și ea, în camera de zi. El nu putea uita pericolul prin care trecuse adineaori. Când se întoarse, după ce se îmbrăcase, femeia era cufundată în schițele de pe biroul lui. Sabri îi povesti subiectul lucrării sale. Îi povesti despre Evliya Çelebi.

— Bunicul se amuza mult citind când rămânea singur și uneori ne povestea. Femeia se ridicase și se grăbea să pornească.

În fața porții, el găsi o scrisoare de la Sekhere, adusă de poștaș. O puse în buzunar, apoi se întoarse în casă cu un pretext oarecare. Vroia să arunce o privire asupra scrisorii, dar o lăsă pe masă când înțelese că nu o putea citi cu spirit liniștit. Văzuse: „Suntem bine. Să nu-ți faci griji." Îi era suficient pentru ziua în curs.

Femeia îl aștepta sub smochinul plăpând de lângă poartă. Sabri se mira întotdeauna văzând acest copac dintre grădina lui și grădina vecină ca și cum acesta nu s-ar fi putut decide cu o parte lipită de zid și cu o parte depășindu-l. "Exact ca mine. Tu ce zici Khadjivad?" , întrebă el. Khadjivad ridică din umeri. "Întreabă-l pe Karagueuz!" Dar Karagueuz era preocupat de femeie. "Nu o face să aștepte! făcu el semn. Este nepoliticos. Și cum aș mai putea găsi una ca ea?" Într-adevăr, pe fața ei se citea o durere dificil de exprimat.

O simți pe femeie liniștindu-se când el încuie poarta grădinii prin grilaj. Amândoi examinară această poartă pe care tocmai o închiseseră ca

pe un lucru bine făcut. Apoi se trezi cu femeia agățată de brațul lui. Ca și cum casa ar fi fost o a treia persoană și ca și cum ei deveniseră mai apropiați pentru că scăpaseră de ea.

Sabri nu putu uita niciodată această zi, ca și pe prima zi, de altfel. Femeia care stătea la distanță de el în casă, ca învăluită de un soi de obișnuință, acum se apropia, folosea toate armele feminității ei, una după alta. Dar lucrurile stăteau cu adevărat astfel?

III

Pentru a scăpa de chinul interior, Sabri îi vorbi despre acele neliniști care-i aduseseră atâta neodihnă în ultimele zile. Ploaia de vară îl asculta de parcă ar fi fost cu adevărat dezolată.

— Bun, dar era o minciună, nu știu de ce am mințit. Pentru a face pe interesanta, fără îndoială. Este puțin și o festă pe care ne-a jucat-o ploaia. Nu s-a întâmplat nimic asemănător și nici nu se va putea întâmpla, pentru că trăim separat. El se distrează prin Italia, cu o altă femeie. Se opri și îl privi cu un aer frivol. Știați? Este foarte frumoasă. O blondă suedeză. Dintre acele frumoase la modă, un pic sportive și în întregime ca niște artiste de cinema, una din alea. Am și o fotografie de mari dimensiuni cu ea. Fără îndoială, mi-a trimis-o vreuna dintre amantele soțului meu.

Sabri o asculta cu gura căscată de stupoare.

— Dar cum este posibil? Cum suportați așa ceva?

Ea își curbă buzele ca și cum ar fi spus:„Ce pot face? Pentru că se iubesc."

— Și, apoi, cum ați fi inventat toate acestea?

— Nu vă amintiți ce tristă eram în ziua aceea? Eram închisi în casă. Făcu un gest ca și cum ar fi vrut să spună ceva și apoi, renunță. Și îl sărută din vârful buzelor pe obraji. Devenise din nou femeie și seducție. „Ne sărutăm pe stradă ca niște școlari." Cu toate acestea, el devenise mai calm. Dar era o liniște abia dobândită.

„ Atâtea minciuni!" își repetă el. Apoi, se gândi că ea ar putea mînți și de această dată. Ceea ce îi spusese în cealaltă zi , ar putea fi foarte bine, adevărul-adevărat.

În cealaltă zi, ea mărturisise într-un moment de slăbiciune. Acum, voia să îndepărteze de el chiar și cea mai mică tulburare. „De mine și poate de toată ziua." Dar, chiar dacă nu-i prea venea să creadă, ceva îi spunea că aceste cuvinte care transformau totul în derizoriu puteau fi veridice.

„Nu este așa când un bărbat își găsește jumătatea?" Dar Khadjivad nu era de acord. „Este posibil așa ceva,dragul meu Karagueuz, atunci când există deja o parteneră ireproșabilă în ce privește fidelitatea și doi copii nevinovați și fără păcat?" Și Sabri își spuse, revenindu-și: „Să fie posibil așa ceva, să fiu un bărbat atât de murdar, în acest moment? Și , în plus, niște căi atât de ocolite !" Se opri din mers.

— Puțină clarificare, vă rog, spuse el, imitând maniera de a vorbi a tinerei femei. Puțină clarificare. În care dintre afirmațiile dumneavoastră trebuie să mă încred? Îi vorbea,

întinzând spre ea mâna dreaptă ca pe un potir, cu vârfurile degetelor unite, ca și cum s-ar afla pe o scenă.

— Bineînțeles că în cea pe care tocmai am făcut-o. Ultimele vești sunt întotdeauna cele mai corecte. Nu-i așa? Autoritatea competentă a dezmințit faptul.

Râdea, dându-și capul pe spate. Dinții îi străluceau în lumină ca niște diamante. Fața îi radia acea fericire pe care el nu o văzuse și nu o cunoscuse niciodată. Ca și cum, ea devenise peste noapte o floare unică. Și această fericire amintea luminile anumitor înserări care trezesc în noi lucrurile într-o altă manieră, ca și cum clipa prezentă zbura ca un zmeu, ca un cântec. Adevăratul sens al ceea ce numim bucurie, aceasta trebuia să fie: o stare de spirit care face astfel să i se topească materia, să o amantizeze, sau măcar să o renege în propria ei claritate. Pentru că în acest moment cei care ar vedea-o pe tânăra femeie nu ar putea vedea nimic altceva în ea decât această strălucire. Brusc, i se făcu frică. Se gândi la suferința în care probabil că trăia ea, pentru a se putea bucura cu atâta intensitate. Poate că trecuse prin încercări pe care alții nu le-au cunoscut vreodată. „În orice caz, asta nu se întâmplă pentru că este cu mine" se gândi el.

— Semănați cu o lampă veche, frumoasă și lucrată cu grijă. Sau poate chiar cu o lustră !

— În plină zi !

Ea râdea, cu mâna pe umărul lui.

— În copilăria mea, aveam un felinar cu

gaz pe strada noastră. Lumea uita să-l stingă, în timpul zilei. Ardea singur în mijlocul ramurilor și frunzelor, ca și cum aștepta un lucru pe care numai el singur îl știa, străin de ceea ce-l înconjura. Oare eu n-aș putea fi un asemenea lucru?

— Nu. Am spus-o în legătură cu bucuria dumneavoastră. Apoi, brusc, gândul lui se schimbă. Poate că asta este, de ce nu?

— Așadar, ați înțeles. În orice caz, de aceea am revenit astăzi. Ascultați! Decisesem de mult timp să-mi ofer o zi pentru mine, înțelegeți? O zi pentru mine de la început la sfârșit. Ziua libertății mele. O trăim împreună, astăzi.

Apoi îl prinse de braț și-i vorbi cu ochii lăsați:

— Sper, că nu mă considerați prea importună. Eu mă aflu în asemenea situație, din când în când. Suportați-mă, astăzi. Vă rog! Se văd asemenea situaţii la oameni care trăiesc puțin, care suferă de multe maladii! Apoi, se opri din nou. Ascultați-mă cu atenție. Acum sunt perfect sănătoasă. Am o sănătate de fier! Și îi râse în nas, cu toată feminitatea, cu pieptul în față, ca un atlet. Sabri fu stupefiat de formele înnebunitoare ale acestui trup în această rochie vaporoasă și care nu puteau fi învinse decât de ani și de timp.

Dați uitării această melodramă! Scoateți-o total din minte. Nu știu de ce am spus lucrul acesta.

Ea continuă, înainte ca Sabri să poată răspunde :

— Îmi este foame. Ar fi trebuit să ne gândim, oare se poate mânca ceva pe plajă?

Își înălță capul. Era ușor împurpurată. Trebuie să vă întreb înainte de toate dacă sunteți destul de bogat pentru a-mi suporta capriciile, astăzi? Dacă nu...

Era din nou o fetiță. Elementele dezlănțuite de furtuna de acum 10 zile reveneau. Această femeie mitologică, această zeiță zdrobitoare, această creatură care capătă dimensiuni uriașe din clipa în care vrei să o îmblânzești, să o domini, această egală înfricoșătoare a mamei-natura, această teroare eternă a bărbatului, nu mai exista.

— Ce urmează să facem dacă nu sunt suficient de bogat?

Ea își scutură capul atât cât cerceii să i se vadă bine în soare.

— La ce folosesc aceste amintiri de familie? Le vom pune gaj, vom face ceva cu ele. Râdeau amândoi. Sau pe unul dintre inele. Își întinse mâinile. Rubinul mare și briliantul consistent reflectară pentru o clipă razele de soare. Se opri din nou și scoase un talisman din diverse feluri de aur. Și acesta poate rezolva problema.

—Purtați întotdeauna asupra dumneavoastră toată această avere? întrebă el.

Ea zâmbi:

— Cum spunea bunica, cu valoare de comoară. Brusc, vocea ei deveni serioasă. Nu. Bona noastră a fugit. Casa este goală. Până să le depunem la bancă, mama și cu mine, ieșim cu tot ce avem. Și, cum mama n-are deloc încredere în mine, nu-mi lasă decât aceste lucruri. Reveni, apoi, la același ton de glumă:

Am schimba ușor cel puțin asta, nu-i așa? Arăta în continuare talismanul de aur din mâna ei. Se pare că mi l-au pus în leagăn când eram bebeluș. Poate că de aceea am rămas un pic cam pușloaică, pentru că niciodată nu l-am părăsit.

Dar Sabri nu o mai asculta. Era mirat că un lucru care-l preocupase atât de mult de la prima întâlnire să fie explicat cu atâta naturalețe. Un mare mister i se revelase singur. Își râse de el însuși evocând toate motivele pe care le imaginase pentru care ea să-și scoată astfel bijuteriile. La început, crezuse că aceasta se datora unui atașament foarte puternic față de niște obiecte vechi. „Totuși, este ciudat și uluitor" și răspunse cu voce tare, la întrebare:

— Nu merită efortul. Avem destui bani !

— E bine, atunci, spuse ea și se opri din mers. Am deprins acest „e bine atunci" de la o anatoliancă. A rămas în casa noastră mulți ani. Nu se simțea străină de nimic. Spunea la orice: „e bine atunci" și se resemna. Dar și asta este rău. S-a resemnat cu privire la atât de multe lucruri, după căsătorie. Trebuie să aibă și resemnarea, o limită, nu-i așa? A te resemna te va înfrumusețea întotdeauna pe tine, care te resemnezi? Totuși, pe ea o înfrumusețea... Fața femeii exprima în continuare aceeași bucurie. A continuat să vorbească: Eu nu am niciodată bani. Nu mi se dau. Am la mine numai cu ce să-mi plătesc taxiul și biletul pentru vapor. Îmi veți cumpăra un pachet de țigări, de acord? Este mult timp de când nu am mai avut un pachet de țigări al meu. Spusese

asta cu veselie și pe un ton curios. Nu era nimic fragil și nimic timid în vocea ei. Sabri considera normal ca ea să nu aibă bani, în ciuda cerceilor cu diamante și inelelor de pe degete. Totul era natural la ea. Chiar și minciuna. „Oare există minciună și adevăr pentru un zmeu?" se întrebă el în gând. Ea are multe atitudini pe care nu i le-aș suporta alteia nici măcar o clipă. Vorbește lipită de mine, își schimbă starea în fiecare moment și eu nu mă satur deloc. Brusc, se gândi la toate schimbările operate în el de dimineață și până atunci. Dorința de a fugi, simpla dorință de a avea o femeie, o tandrețe ciudată, iubire, frică, admirație, un sentiment de prietenie, cum nu mai simțise niciodată. Ce ciudat pachet devenise? „Dacă mă voi putea recunoaște când mă voi trezi dimineață, va fi deja bine."

— Dacă vreți, găsim un loc unde să mâncăm. Cunosc bine plaja.

— Cum vreți. Dar să nu așteptați să iau eu o decizie.

— Deci, un loc bun. Unde-ați vrea?

— Eu nu cunosc deloc zona asta!

— Dar sunteți din Istanbul?

— Bineînțeles că sunt din Istanbul și, încă, de multe generații! Dar cu toate acestea, nu cunosc. Nu ieșim prea mult în oraș, eu și ai mei.

Aceste trei fraze fuseseră pronunțate pe trei tonuri diferite. Spunând: „sunt din Istanbul", vocea ei era amplă și ea era mândră de o viață plină de educație și de atâtea preferințe. Apoi, mărturisind că nu cunoștea Bosforul, aceeași voce se diminuase ca vocea unei fetițe care se

miră de propria-i prostie. Aici, era influențată de o întreagă societate spunând că nu ieșea mult, era ca și cum ea însăși era despărțită și aproape ascunsă de lumea întreagă, printr-o retragere voluntară dintre oameni. „De ea însăși sau de adevăr!". Căci în ciuda eforturilor pentru a arăta acest refuz ca pe un fel de superioritate și ca pe o alegere, el presimțise constrângeri de nedepășit. Asta-i aducea aminte de Carol I care, dus la Londra pentru a fi judecat, se urca în fiecare dimineață pe cal și anunța cu voce tare prima etapă a parcursului, ca altădată, ca și cum ar fi fost încă suveran, avea încă toată libertatea și toată puterea. „Oricum, nu ieșisem foarte des la plimbare!" Era imaginea vieții acestei frumoase și surprinzătoare creaturi care lua, astfel, formă în gura ei. Spusese asta ca și cum ar fi suflat dintr-odată spre soare o pastă de sticlă bine preparată. În așa fel încât o lume care o supunea total strălucise într-o clipă în sticla irizată a caleidoscopului acestui cuvânt unic.

În realitate, el era stăpânit de o atracție pe care nu o mai simțise niciodată până atunci. Pentru că, erau lucruri pe care le-ar fi considerat superficiale, prea sentimentale sau chiar stupide în alte circumstanțe. Dacă ar fi putut să ia un pic de distanță, ar fi spus poate: „Mă las captivat de un iluzionism de proastă factură." Dar asta nu era posibil. Mai ales, în acest moment. Căci femeia era agățată de brațul lui și mergea lăsându-se pe el cu jumătate din greutatea corpului ei. Era prizonierul unei mulțimi de minciuni. „Poate că nu este deloc cum îmi imaginez. Și că de fapt

nu-mi pot ierta această situație în care m-am băgat singur." Pentru că nu era o situație pentru oameni ca el care depășiseră 40 de ani și care era tatăl a doi copii. Asemenea lucruri nu erau pardonabile decât la o vârstă foarte tânără și în mod excepțional. În ciuda faptului că era conștient de asta, o bună parte din el luneca spre ea.

Brusc, ceva se rupse în el. Își amintise de scrisoarea de la soția lui, pe care nu o citise. Aștepta această scrisoare de trei zile. În ultima scrisoare, Sekhere îi scrisese despre lucruri bizare din viața lor acolo și mai ales despre copii. „De când am ajuns, tata face orice pentru ca băiatul să spună despre el că este șmecher. În plus, în fiecare seară îl învață pe băiat o înjurătură. Spune că asta îi va folosi mai târziu, că cel mai puternic este banul și că își va cumpăra liniștea cu bani! Copiii s-au obișnuit să mănânce la masa de seară antreuri picante, pentru raki. Mai ales băiatul care mănâncă bând apă, picătură cu picătură, în fața bunicului. Cred că și eu, la rândul meu, m-am obișnuit cu această viață de noctambul. Pe scurt, suntem cu toții inițiați într-o școală ciudată. Lăsând gluma la o parte, nu crezi că educația copiilor este în pericol?"

„Educația copiilor!" vru el să gândească. Dar asta nu i se părea importantă în acest moment. Poate că îngrijorarea soției nu era decât voința de a umple pagina. Își aminti aproape râzând ce angoasă o cuprindea când, o dată pe lună, trebuia să-i scrie o scrisoare tatălui ei. „Spune-mi

ce să-i scriu. Dă-mi niște sugestii, te rog! Știi că afurisita asta de hârtie nu se umple singură și nu vreau să i-o trimit virgină", se lamenta ea. Dar, niciodată nu trimitea scrisoarea până nu umplea patru sau cinci pagini. Și când el o întreba, ea îi dădea scrisoarea, spunând: „Ce vrei să scriu? Un pic de asta, un pic de ailaltă. Citește-o dacă vrei."

Acum Sabri regreta că nu citise niciodată măcar una din acele scrisori. Dacă le-ar fi citit, poate că acum nu s-ar fi neliniștit atât. „Și scrisorile mele sunt scrise, fără îndoială, în această manieră."

„Tanti Raziye a venit din Yozgat. Cunoaște toate dansurile de acolo și chiar din orașele vecine. Dacă ai vedea cum sare, cum își mișcă pântecele, în ciuda celor patruzeci de ani depășiți. Și nu vreau să spun că găsesc asta normal. Ea pare să-și asume educarea fiicei noastre. Cu fiecare ocazie, o învață dansuri. A început să danseze din buric. Ar trebui să asiști la felul lor de a dansa față în față, Câmpia din Bourtchak! Așa cum am spus deja, asta nu este casă, este o școală de dezmăț. Totodată, fata are voce foarte frumoasă. Să i-o țină Dumnezeu!"

Își vedea socrul de parcă ar fi fost în fața lui, cu cu fața lui paralizată, în colțul lui dintotdeauna, cu narghileaua, masa de servit raki și pipele. Din cauza paraliziei, gura îi era întredeschisă într-un fel de semisurâs copilăresc, sub mustața albă. Sărmanul domn Suleiman!

Se opri în fața fântânii Vani Efendi și privi în jurul lui. Toate gândurile avute nu putuseră să-l facă să uite că era pe punctul de a încerca

să se îndoiască de sinceritatea femeii, pentru a-și justifica situația de moment și că voia să inventeze o poveste despre „condiția umană" capabilă să-l înglobeze și pe el. Făcea parte dintre acei amărâți de oameni care nu puteau accepta un al doilea lucru, chiar provizoriu, fără a-l distruge pe primul. Toată viața lui era gândită astfel. Dar, cum asta nu era posibil și cum fiecare gând, fiecare sentiment venea cu un semen, un opus, un precedent și un următor, el trăia mereu fragmentat. Din această cauză, caracterul lui semăna cu o lumânare de seu de balenă care curge dintr-odată în mai multe forme. Și rămânea adesea lipit de fundul recipientului. Câteva gesturi venite de lângă el îi reamintiră că își neglija prea tare prietena. Un lucru la fel de injust ca și celălalt.

— Mă gândeam la scrisoarea de la soția mea, pe care n-am citit-o.

— O veți citi diseară. Vocea îi era iritată și seacă, mai mult decât se aștepta el. Dar fața îi era surâzătoare. Nu uitați, ziua aceasta este ziua mea!

— Da, v-ați făcut-o cadou!

— Dar, dumneavoastră sunteți responsabilul. Dumneavoastră m-ați făcut să mă gândesc la acest lucru, niciodată nu mi-ar fi venit în minte așa ceva, fără dumneavoastră. Îl prinsese din nou de braț. Priviră împreună marea, de sus, de pe colină. Peisajul semăna cu o mare pasăre colorată și gata să-și ia zborul în orice moment. De această dată, o trase pe tânără spre el. Ea își apropie fața de fața lui, de parcă abia așteptase

acest gest. Dar această apropiere tulbură frumusețea dorinței din momentul precedent. Ca și cum ar fi vrut să se răzbune, Sabri spuse:

— Ce păcat că nu e un fotograf prin preajmă.

Când luară barca de la cheiul Kandilli, pentru a traversa, frica de ridicol se reanimă pentru că se simțea atât de fericit să fie cu ea printre frumusețile acestei amiezi de vară. La fel simțise toată luna în care îl înlocuise pe director când era foarte tânăr. În prima zi, deja, unul dintre prietenii săi insistase să-i facă o poză la biroul directorial. Sabri se considerase atât de stânjenit și fals pe acea fotografie încât trăise luni de zile ca și cum viața lui fusese otrăvită. Totuși, fotografia era fără defect. Cei care o vedeau o admirau spunând: „Seamănă atât de bine cu tine!" Într-adevăr, el era. Numai că buzele lui surâzătoare semănau cu o gură de pește. Și ochii i se dădeau peste cap, sub sprâncenele groase, într-un nor de fericire. Din acel moment, nu se mai așezase la acel birou și cum activitatea lui nu-i permitea să lucreze în același birou cu prietenii lui, el lucrase pe un scaun adus acolo ca pentru un vizitator! Cel mai rău este că nu putuse explica asta nimănui. Toată lumea crezuse că o făcuse din respect pentru post. Nimănui nu-i trecuse prin cap că el s-ar simți nefiresc.

Nu se simțea mai bine nici în această barcă. Dar, nici vara, nici marea, nici tânăra femeie nu înțelegeau acest lucru. Erau guvernate fiecare de natura lor și atacau fără încetare. La fiecare lovitură a ramelor, Bosforul făcea tangaj, se umfla și se arunca împotriva lui. Marea se întindea

înaintea lui cu limpezimea ei de baga, femeia voia să împărtășească pe loc cu el tot ce considera ea frumos, se agăța de brațul lui, își oferea fața apropiindu-și-o de a lui și îl ironiza pentru absența lui. Și Sabri se resemna, simțind că buzele îi semănau din ce în ce mai mult cu o gură de pește cu același surâs, că ochii i se tulburau din cauza aceleiași stări de beatitudine vâscoasă și tâmpă. Cu toate acestea, era fericit. Se afla din nou în fața acestui prag magic. Chiar dacă era ridicol, nu mai trăise de mulți ani acest lucru miraculos care se numește începutul unei iubiri. Din păcate, nu se putea lăsa cu totul în voia sentimentelor. Nu era decât umbra sa într-o slăbiciune stranie, de parcă era prins într-un vârtej.

Luară prânzul la Yeniköy, într-un restaurant aflat la parter, într-o veche *yali*[7]. La început femeia fusese încântată de grădina în pantă, apoi îi plăcuse semiîntunericul din sala transformată în salon. În realitate, aceasta semăna mai degrabă cu un birt. Dar, cu fiecare val, prezența mării umplea încăperea. Văzându-l pe chelner care, cu mâinile sprijinite pe masă, le aborda pe cele două femei care erau pe punctul să înceapă să mănânce cu gesturi largi de parcă făceau scrimă, Sabri înțelese că nu-și va putea trata invitata cum ar fi vrut. Pe de o parte, femeile continuau jocul de brațe și încheieturi și, pe de altă parte, râdeau cu ostentație, de parcă voiau să le audă toată lumea.

Chelnerul, admirator în ultimul grad al acestei demonstrații gălăgioase răspundea la

[7] Casă de vacanță situată pe malul Bosforului.

fiecare chemare cu un gest care voia să spună „imediat" și se reîntorcea la conversație. Sabri îi spuse prietenei lui, încetișor:

— Cred că m-am înșelat.

— Și mie mi se pare la fel. Dar locul este frumos. Cu condiția să privești în depărtare, la mare. Într-adevăr, locul din fața casei nu era îmbietor. Tot felul de mizerii se agitau pe Calea lor Lactee printre petele de benzină și de păcură care susurau ca niște pelicule fine, irizate. S-ar fi putut spune că toate resturile orașului erau adunate acolo. Cum aceasta nu ar fi fost de ajuns, un vapor cu motor făcea cercuri interminabile în fața casei și anihila peisajul și tot salonul prin zgomotul provocat de detunăturile gigantice. Pe scurt, nimic nu venea în sprijinul promisiunii zidului micii grădini cu vopseaua albă umflată ca niște solzi de pește.

În sfârșit, chelnerul se agită un moment în mijlocul sălii, ca un vapor care tocmai și-a smuls geamandura, apoi, ca și cum ar fi vrut să-și vină în fire și să stăpânească situația, merse spre oglinda de pe perete și se privi insistent. Era un tânăr masiv, cu păr lung și creț, cu sprâncene și mustață negre. De la distanță, l-ai fi putut considera frumos. Dar, cu ochii aceia ai lui dintre care unul mai mic decât celălalt și duși în fundul capului, ca niște cuie în găurile lor, de o parte și de alta a unui nas coroiat, te făcea să te gândești mai degrabă la un relief hitit sau chiar mai bine la capul regelui Gudea din epocile trecute. Poate că după ce s-a asigurat că seamănă cu adevărat cu această veche statuie, veni la masa lor și le

puse în față o listă pătată cu grăsime. Și rămase în picioare lângă ei, nerăbdător ca ei să aleagă imediat ceva. Era evident că nu știa mare lucru despre felurile de mâncare, nici despre serviciu și chiar considera că aceste lucruri sunt fără importanță. În timpul mesei amestecă peștele cu carnea de vită și muștarul cu piperul.

Se ducea și venea într-o stare de agresivitate ciudată și fără motiv îi considera pe clienții bărbați în totalitate inutili, o adevărată insultă la adresa lui. Sabri remarcă o dată sau de două ori că se îmbuna grație frumuseții tinerei lui invitate. Dar, din păcate Sabri era și el acolo și regele Gudea nu-i putea suporta pe bărbații din restaurantul acesta, pe care-l considera drept propriul lui harem.

Totuși, tânăra era veselă: „Ce poate face lucrul acesta? Poți găsi oriunde ceva de mâncare, dar nicăieri nu găsești un chelner ca el!" spunea ea. Nu-i prea era foame. Băuse numai o gură din raki-ul comandat. În schimb, vorbea. Spunea că iubește mult marea. „Apa este adevărata mea esență", spunea ea. Își așeza des mâna pe mâna lui Sabri și vorbea privindu-l în ochi. „Iubesc tot ce vine din profunzimi", spunea ea. „Apa vine. Așa cum vântul învăluiește omul. Nicio baie nu răcorește atât. Mai ales briza din zorii zilei,... am rămas mult timp... după ce casa noastră a ars. Mergeam la pescuit cu tata, dimineața foarte devreme." Apoi, brusc, schimbă subiectul.

— Devenisem prietenă cu tata, după ce ne arsese casa. Până atunci, eram ca și pierduți în casa mare, prea mare! După incendiu, am înțeles că, în orice caz, tata nu iubea oricum această

casă. Și iarăși revenea la viața în acea fermă, la briza dimineții, la povestea cu frigul mușcător și cu senzațiile pe care le simțea la nivelul pielii. Nu reușesc să vorbesc cu oamenii pe care-i iubesc fără a-i atinge, fără a-i otrăvi.

Khadjivad era foarte mulțumit: „Ei! Fata asta se agață efectiv fără încetare de domnul. Oare cum se va termina această istorie?"

Karagueuz îi spuse să tacă. „Taci, taci și ascultă. Ascultă ce frumos vorbește."

Sosirea regelui Gudea cu farfuria în mână le întrerupse disputa. Sabri încercă încă o dată să-i explice că ei nu voiau tarama, dar renunță. Tânărul considera acest antreu indispensabil pentru raki.

Spre sfârșitul mesei, ea deveni curioasă cu privire la viața lui Sabri și-i puse multe întrebări. Fiecare răspuns o bucura ca și cum acesta îi era oferit ei, îi aparținea ei. Sabri o văzu, după câteva minute, vorbind despre copiii lui și despre soția lui și a fost stupefiat.

IV

Plaja era pustie și caldă. Ardea sub valurile albe de foc. Dar cabina din care tocmai ieșiseră era întunecoasă și umedă. Acum, Sabri își amintea cabina ca de o grotă în mare. O grotă în mare a cărei lumină se deschidea și se închidea cu valurile din sângele lor.

„Este posibil așa ceva Khadjivad? În timp ce sărmana lui soție este într-un oraș îndepărtat cu cei doi copii ai lui nevinovați..."

Sabri se închise în el pentru a face să tacă această conversație.

Khadjivad era mai tolerant: „De ce nu, un bărbat tânăr cu o femeie tânără, asemănători."

„Să vă ia Dracu' pe amândoi!" gândi Sabri întorcându-se încă o dată și o privi pe femeia întinsă lângă el. Fața sa devenise o mască în spatele ochelarilor negri și ea stătea lungită, insensibilă. „Toate acestea pentru a ajunge la această înstrăinare?" se gândi el. „Să ajungi la un

lucru atât de simplu pe cărări atât de complicate!" Se întoarse din nou, de această dată pe burtă. „Amândoi." Dar, aveau dreptate cei doi. Toate gândurile lui erau la această femeie. A o vedea în totalitate departe de el nu-i plăcea deloc.

„Din acest moment am ieșit din viața ei." Dar ceea ce îl durea nu era numai acest lucru. Era ceva mult mai important. Ceva mai important ce el nu reușea să înțeleagă. Era nerăbdător și temător ca și cum ar fi așteptat un verdict. „Lasă copilul să doarmă!" Era ca și cum mâna lui Sekhere l-ar fi apucat de umăr pentru a-l îndepărta de pătuțul fetiței lor, bolnave. Această imagine venind de demult, din timp, îl miră. Era corect ca Sekhere să intervină în această afacere? Dar, pentru el, asemenea lucruri erau normale. Făcea parte din acea categorie de oameni care își poartă toată viața cu ei. Fiecare pas pe care-l făcea, găsea categoric răspunsuri îndepărtate sau apropiate, în capul lui. Ceea ce îl mira era faptul că se simțea cu adevărat la căpătâiul unei bolnave așa cum mai fusese el cu ani în urmă. Sau mai degrabă, se instala în el un sentiment la fel de distructiv și la fel de disperat. Ce ciudată era această femeie! Declanșa în celălalt mecanisme foarte diverse. Închise pentru o clipă ochii. Se gândi la ce se întâmplase în grota umedă din mare a cabinei și la starea lui de acum. Pentru că ei veneau să se culce astfel ca două aripi arse sub soare!...

— Îmi puteți da o țigară?

Sabri a fost foarte mulțumit, parcă ar fi scăpat

de un mare chin. O bucurie asemenea celei din ziua în care fiica lui își revenise după boala de care suferise. Își puse mâna pe frunte, înainte de-a lua pachetul cu țigări. „Ce mi se întâmplă? De unde venea această comparație?" Soarele amiezii însoțit de nori, se aduna pe plajă. Sub micile flăcări invizibile, toată plaja semăna cu un cuptor cu gaz la foc mic. Femeia își scosese ochelarii și îl privea. El își aprinse țigara. „Știa că sunt căsătorit. A aflat totul. Apoi relația asta." Sabri nu putea înțelege cum fusese atât de iresponsabil și atât de egoist. „Bun, dar eu nu țin deloc cont de mine? Oare eu nu exist? Cel care o iubește, cel care o cunoaște pe Sekhere, sunt eu." Dar nu aceasta era ideea lui. Și chiar dacă ar fi fost ideea lui, în această situaţie rămânea o latură neplăcută. „O latură asupra căreia trebuie să reflectez."

Femeia înghiți primul fum cu mare poftă. Apoi, înfipse țigara în nisip.

— Am fumat prea mult, astăzi. Era vizibil că nu simțea nicio vinovăție în ceea ce o privea. Mai mergem o dată?

Sabri se ridică. Era mișcarea, deci libertatea. Un timp se făcu că înoată. Apoi, Sabri înțelese încă o dată că nu o putea însoți în această activitate. Era mai bine să-i privească mișcările unduioase în apă, de departe, de unde se așezase. Ea spuse:

— Apa este elementul meu.

Probabil că acesta era adevărul. Căci la cea

mai mică dintre mișcări, ea devenea deosebit de elegantă. Credea că citește o poveste a mării, privind-o. Aproape că voia să-i spună: „Ajunge, haide acum în grota noastră. Să ne trăim viața printre lucrurile care vă aparțin." Dar nu coborâseră deja în această grotă? Nu fuseseră ei odinioară în acel loc sau, să zicem într-o altă lume? Un lucru nemaiauzit umbri această plăcere. Brusc, femeia scoase un țipăt. Sabri parcurse distanța care-i despărțea într-o eternitate. Când ajunse lângă ea, fața femeii era crispată din cauza fricii. Rămase un moment în apă, sprijinindu-se de el. Apoi, încet-încet, se calmă. Mi s-a făcut frică degeaba. Cred că o algă mi-a atins piciorul. Mai stătu puțin pe apă ținându-se de el. Apoi, se apropie încetișor de țărm. Când ajunseră pe coastă, ea râdea de frica ce-o cuprinsese. Dar, nici acest râs, nici ceea ce povestea ea, uscându-și trupul, nu îndepărta frica lui Sabri. El își văzuse fața crispată de frică în apa verde și privirea sa stranie se întipărise în el. Evident, ceva se schimbase și în ea. Nu mai rămânea nimic din conversația ei veselă ca o vrăbiuță ce sare din creangă în creangă, nici din veselia ei debordantă. O înstrăinare ciudată pătrunsese în mișcările lor.

Sabri vru să forțeze încă o dată să afle secretul vieții ei părăsind plaja.

— V-ați amintit de el, nu-i așa?

— De cine? Când?

— În mare... adineaori... De ceea ce v-a făcut soțul...

Sabri vru să-i spună ceva, să o consoleze, să o sfătuiască, să-i aducă siguranță. De ce se închidea ea astfel? „Oare nu pot face nimic?" Oftă, într-un alt fel. Nu putea face nimic. Toate drumurile erau închise. Ea, cu viața ei, Sabri cu viața lui, prizonieri amândoi. „Ne-am închis în dulapuri diferite."

— Pe bune, a fost o glumă tot ce v-am povestit în ziua aceea. Uitați tot ce v-am spus.

Sabri tatonă din nou.

— Și starea care vă cuprinde când sunteți în apă?

— Era o algă, vă spun sigur. Și se sprijini pe umărul lui cu sentimentul de intimitate de acum o oră.

El semăna cu un vapor încărcat peste capacitate. Se zbătea pe valuri ca un vapor. „Trebuie să arunc din balast pentru a mă calma." Și strigătul de adineaori îi răsuna în urechi. „Cât de mult plătesc! Cât de mult se lasă plătită de mine! Noroc că nu sunt un bărbat care se distrează permanent!" Și, brusc, se gândi că și el voia să facă același lucru ca și ea și că încerca să o scoată din viața lui pe tânăra femeie cu un sentiment de totală responsabilitate, în mediul cel mai nevinovat din lume și pe căi total diferite. Apoi se miră, ca și cum ar fi găsit fondul problemei. „De ce să mă supun acestui supliciu? Eu nu eram deloc așa, mai înainte."

Dar femeia înțelegea gândurile celuilalt și știa să le dea o direcție nouă. La puțin timp după

aceea, uitase deja totul și vorbea încetișor.

— Spune-mi, este rău ceea ce fac? întrebă ea. Minciuna înfrumusețează viața. Datorită acestui joc, nu veți putea uita nimic nici despre mine, nici despre ziua de astăzi, nici măcar despre acel chelner murdar! Chiar și o frică banală a fost un eveniment important astăzi! Toate aceste lucruri anodine vă vor veni în minte și vă veți gândi la ziua de astăzi.

Și ea râdea și se agăța de brațul lui. Dar, Sabri știa că și această veselie era de asemenea un fel de isterie.

S-ar fi putut urca pe vapor la cheiul Hisar. Dar chiar în momentul când urmau să-și cumpere bilete, prietena lui se răzgândi.

Este încă devreme, spuse ea. Voia să meargă la capătul Bosforului.

Să mergem până când obosim. Era din nou acea fetiță răsfățată care voia să se facă iubită cu orice preț. Vorbea cu o voce de convalescentă.

Când vom fi obosiți, ne vom așeza undeva. Oricum, vom găsi noi ceva să ne îndrume.

Și obosi rapid. Din fericire, găsiră un taxi liber. Când Sabri se pregătea să spună: „La cel mai apropiat chei", ea vru să meargă la Tchoubouklou, apoi odată ajunși acolo trecură la Pachabakhthce. Aici își aduse aminte de Beykoz. „Oh, ce frumoasă trebuie să fie preeria în acest moment!"

Cu cât treceau orele, cu atât ea devenea mai nervoasă și își schimba hotărârile mai des.

Adesea îi cerea șoferului orarul și se uita la orele de plecare ale vaporului.

— Ne vom opri puțin la Kanlidja, la întoarcere, nu-i așa?

Se opriră și când se așezară într-o cafenea, Sabri se miră de paloarea ei.

— Ești obosită.

— Nu, nu sunt obosită. Nicidecum, rugă ea. Dar era vizibil că avea frisoane. Glumi spunând: Vrei să scapi de mine cât mai repede. Puțin după aceea, ea luă o decizie și continuă: Mergem acasă. Eu mă voi întoarce la Istanbul cu ultimul vapor. Era mulțumită să-și amâne în acest fel întoarcerea, cu câteva ore.

Se întoarseră la *yali* sub luminile înserării. Sabri constată că ea se simți aproape ușurată când intrară pe poarta grădinii. Se opri brusc lângă cedru. Sabri se gândi că în dățile precedente ea nu-i dăduse atenție acestui arbore. Îi povesti că arborele era bolnav când cumpărase el casa.

— Am lucrat mult pentru el. Acum își revenise oarecum. Și continuă, bucuros că găsise ceva de povestit. Toți arborii de pe colină sunt bolnavi. Și-i arătă un arbore pe care-l dezinfectase, tencuindu-l cu un fel de beton, după care pusese pe cineva să-l curețe făcându-i o scobitură în trunchi. Ea ascultă cu atenție ce-i povestea el. Apoi, dintr-odată îi spuse:

— Cum se face că nu era nimeni în noaptea aceea? Și apoi mai și tăiaseră o parte din arbori, pentru ca incendiul să nu se extindă pe colină.

Curios. Sabri nu fu surprins pentru că știa povestea. Ea se născuse și crescuse în *yali* care fusese pe locul casei. Venise pentru a vedea locul. Dar, de ce așteptase atâția ani? De ce era atât de misterioasă? Nu acesta ar fi trebuit să fie primul lucru pe care să i-l spună încă de la prima întâlnire?

Era pe punctul să pună toate aceste întrebări când remarcă din nou paloarea feței tinerei femei. Aceasta părea total lipsită de puteri, epuizată.

Brusc, i se făcu frică. „Dacă este bolnavă!... Și dacă boala se agravează!" Și îi era teamă să o găzduiască, fie și numai pentru o noapte, pe cea pentru care avusese atâta compasiune și pe care, adineaori, credea chiar că o iubește. „Dacă rămâne aici și, dacă doamna Ayșe o vede mâine dimineață aici..." Propria-i infamie îl înnebunea. Pe de o parte îi era rușine de el însuși, pe de altă parte se gândea la ce avea de făcut în această situație.

„O voi suna pe doamna Ayșe și îi voi spune: Vino să te culci aici." Această situație îl mai liniști puțin. Privi din nou la fața femeii, cu atenție, în momentul în care treceau pragul casei. „Nu, nu este bolnavă!" Dar, femeia era într-o stare cum el nu mai văzuse la nimeni. Părea o umbră. Îl făcea să se gândească la o imagine care ar rămâne în afara oglinzii sparte pe neașteptate. La început, râse de el însuși. Dar această idee nu-l lăsă liniștit. De dimineață încoace sau chiar din prima zi încoace avusese acest sentiment. Se supără

din nou pe sine însuși. În această casă pe care o cumpărase cu eforturile și zelul lui Sekhere, se va gândi fără încetare la această femeie. Căci nimeni nu poate uita o creatură stranie și ireală.

„Dar este făcută din carne și oase. Este o ființă umană ca și mine. Am făcut dragoste pe plajă." Resimți amintirea plăcerii de cu câteva ore în urmă, ca pe un parfum foarte puternic în sângele lui. Cu toate acestea, și în această amintire se afla voința de un fel de înstrăinare. Toate acestea constituiau un lucru dificil de interpretat. „Sunt un idiot. În realitate, boala este în mine. În capul meu. În acest dualism pe care îl am în mine."

Își privi din nou prietena prin prisma neliniștii lui. Fața lui era asudată.

Femeia contempla marea, de la fereastra camerei de zi. Simțindu-l foarte aproape, se întoarse spre el:

— Nu mă găsești deloc amuzantă, nu-i așa? Întrebă ea. Sunt un pic obosită. Dar, imediat, oboseala îmi va trece. Vorbea din nou sprijinită pe umărul lui. Acest contact aproape că îi dădu lui Sabri sentimentul de realitate pe care-l pierduse adineaori. Cel puțin din această perspectivă, totul era la locul lui. O sărută cu tandrețe.

Khadjivad ridică capul:

„Este din carne și oase, bătrâne, din materie adevărată, îți jur că este din materie și că este o persoană matură. Are de asemenea, și trup și trupul este al ei."

Karaghioz fu mai înțelegător:

„Ceea ce crede el este altceva, spuse el. Se miră de aceste stări."

Femeia îl strânse în brațe ca și cum acest sărut i-ar fi dat curaj; ea considera sărutul un fel de cristalizare a iubirii. Trecu apoi lângă gramofon, lăsându-l pe Sabri unde se afla. Căută repede printre discuri. Apoi, se ridică.

— Hai să bem ceva, spuse ea. Ce-mi poți oferi? Și, continuă, fără să-i dea lui Sabri posibilitatea de a răspunde: Era niște raki în bucătărie. Am văzut de dimineață. Du-te. Voi pregăti eu tot!

Se comporta din nou ca la ea acasă. „De-acum, a intrat în viața mea, de ce mă mai mir?" își spuse Sabri și se așeză pe un scaun într-o stare de descurajare. Nu mai era nimic nou în afacerea aceasta. El va merge înainte și va reveni între gândul la soția lui și gândul la ea, crezând o clipă că este nedrept cu una și imediat, fiindu-i milă de cealaltă. Lucrurile puteau continua așa o eternitate.

Descumpănit, privi din locul în care se aflau ziarele de dimineață. În această sfântă vară din 1944, el trăia cum ar fi trebuit să trăiască un om la nivelul lui și se gândea la lucruri la care trebuia să se gândească un asemenea om. „Asta era problema mea?" Dar nu el voise acest lucru, totul se petrecuse spontan. „Dar lumea este sub foc și sânge!" continuă el, în sinea lui. Dar, nu, nu reușea să se gândească la asta. În ceea ce-l

privea, va trăi pe această basculă bizară, când pe latura asta, când pe cealaltă, în funcție de care atârna mai greu la un moment dat.

Ideea de pe plajă îi veni din nou în minte. „Știa totul. Cum poate o ființă să fie atât de iresponsabilă?" În loc să fie supărat pe tânăra femeie pentru că-l pusese în această situație, lui îi este milă de ea. Compasiunea pe care o simțea nu era deloc zadarnică! Pentru a putea fi atât de liberă, exista fără îndoială un motiv important, foarte important. Sau el chiar s-a culcat cu o copilă sau, mai groaznic, cu o nebună. Se ridică de pe scaun și se duse la fereastră. Spera ceva de la prospețimea ce venise dinspre mare. Pe de altă parte, se miră de propriul lui destin. „Viața mea a devenit o enigmă dintr-un nimic" se enervă el.

Dar, gândurile i se domoliră la masă. O pregătiseră din nou în camera de zi.

— Credeam că i-am uitat gustul, spuse ea. Apoi își aminti pe neașteptate: Am băut primul meu pahar, cu tata. Dar înainte văzusem adesea pe alții bând la *yali*. Pe vremea bunicului, în fiecare joi-seară la noi era serată muzicală. Se puneau în fața tuturor platouri pe care erau pahare cu raki, așezate pe diverse măsuțe. Participanții erau bătrâni efendi din alte vremuri. Își beau paharele foarte politicos, fiindu-le chiar puțin frică de bunicul. Cântau la instrumente, dar și cu vocea, compoziții foarte complicate.

Tânăra nu era deloc cum fusese la

restaurant. Bea mult și calm și vorbea fără să se oprească. În mod straniu, ea își amintea fragmente disparate și vocea și fața ei erau transformate de lucrurile pe care le evoca. Multe dintre acestea erau pierdute și uitate între timp dar reveneau pe altă cale. Într-adevăr supoziția lui nu era falsă. Ea chiar se născuse în marea *yali* care fusese pe locul casei lui și-și petrecuse o mare parte din copilărie în ea.

— În casa noastră totul era vechi. Mobilele, coliviile, fiecare avea povestea sa, originea sa teribilă sau amuzantă. Când deschideai o valiză, se înșirau atâtea nume, ranguri și evenimente. Era evocat primul păsărar al nu știu cărui sultan, pechkiragha[8] celui dinainte, soția cutărui pașă. La fel era și cu ușile camerelor. Astfel jumătate din Istanbul și aproape tot Bosforul se reuneau cât ai clipi din ochi acolo unde eram noi. Apoi se petrecea ceva, subiectul se schimba și rămâneam singuri. Bunica se îmbrăca întotdeauna după moda de odinioară, hainele ei erau cele care i se oferiseră când fusese luată la palatul sultanei. Sultana avea așa de multă afecțiune pentru ea în cei trei ani în care fusese educată să devină kutudjubachi[9]. Avea chiar un baston de ceremonie cu mâner de fildeș. Se pare, totuși că gradul ei nu-i permitea să-l poarte. Se plimba sprijinindu-se pe el în rochiile ei curioase cu pliuri

8 Persoană însărcinată să răspundă de prosoapele din palatul otoman.

9 Persoană însărcinată să răspundă de hainele și machiajul femeilor de la palat.

și dantele. Kalfa o ajută să-și pună boneta de tul, foarte devreme, dimineața, și-i aducea cafeaua.

Apoi bunicul mergea s-o viziteze în camera ei. Oricum viața lor nu era decât un joc de vizite. Nu semănau deloc cu niște soți.

Bunica și bunicul erau copii de vecini. Cât bunica a fost la palatul sultanei, s-a înamorat de un tânăr care era prieten apropiat al bunicului și rudă cu Damat pașa. Li se promisese să se căsătorească în ciuda inconvenientelor legate de asemenea lucruri în vremea aceea. Dar, cu câteva zile înainte de căsătorie, tânărul a fost ucis la Bechiktach, în timp ce se urca în propria-i barcă. Se pare că bunicul era cu el. Îl răniseră și pe el, cu lovituri de pumnal. Se pare că a stat șase luni în pat. Și, după perioada de convalescență, s-a căsătorit cu bunica. Bunica a avut întotdeauna aerul unei tinere care se gândește la logodnicul ei mort. Și bunicul se comporta ca și cum nu uitase niciodată împrejurările căsătoriei lor. De fapt, în ciuda iubirii, ei au trăit toată viața ca și cum logodnicul asasinat ar fi fost mereu între ei.

Casa era plină de obiecte. Toate obiecte vechi. Ce ciudați erau oamenii din vremea aceea! Sau, poate că acele obiecte erau ca niște jucării pentru adulți? Cutiile și orologiile erau toate muzicale. Din ele ieșeau păpușele, care mergeau și dansau și se retrăgeau apoi în cutiile din care ieșeau. Eu le adoram. Și eram curioasă cu privire la viața lor în cutie. Credeam că trăiesc altfel înăuntru.

Cu cât ea vorbea mai mult, cu atât Sabri credea că asistă la niște săpături arheologice. Ca și cum, brusc, după un scurt moment de tăcere, o formă mititică, o piatră bine șlefuită sau un mic fragment dintr-un vas își făceau apariția și o întreagă lume dispărută se reanima în jurul acestora.

Bunica stătuse în Yemen, înainte de a intra în palatul sultanei. Avea multe povești despre tot ce văzuse acolo. Povestea că odată, asistase la execuția unei sclave negre într-un loc în care mersese în vizită: capul tăiat se rostogolise și se lipise de piciorul unui bărbat aflat în față. Bărbatul nu a putut decât să tremure acolo, pe locul în care se găsea și era mort de frică. La ce vârstă am ascultat această poveste, nu știu. Fără îndoială, eram foarte mică. Bunica nu putea uita. Păstra scena aceasta în memorie. De fiecare dată, nu uita să adauge că sărmanul bărbat avea gura deschisă ca și cum ar fi vrut să spună ceva înainte de a muri, și că, poc, chiar căzuse din picioare... pe neașteptate. Rămăsese acolo lat, cu capul sclavei lângă picioare. Groaznic, nu-i așa? Eu, cum îmi aminteam în fiecare seară, în pat, această poveste, adormeam strângându-mi picioarele, pentru a nu lăsa pe cineva să vină să mă muște, desigur. Când mă trezeam dimineața, le strângeam și mai tare la piept. O făceam oarecum anume.

Apoi, femeia îl întreba privindu-l în ochi:

— Nu vă place frica? Ea schimbă totul și

îmbogățește. Dar, eu nu vorbesc de fricile de astăzi. Eu vorbesc despre fricile de altădată. Cele pe care mi le inoculau bătrânii, puțin câte puțin, noapte de noapte, pentru ca lumea noastră să se înfrumusețeze, pentru ca visele noastre să capete formă. Fricile care vin din povești, din subiectul însuși al poveștii. De exemplu, umbra unui arbore în întuneric; când eram mică, toți copacii din grădină mergeau spre mine. Acest cedru, magnolia de alături, castanul din grădina vecină. Toți mă urmăreau.

Cu privirile fixate asupra lui Sabri, probabil fără să-l vadă, cu fața contractată puțin din cauza fricii izvorâte din acele serate trecute, vorbea grăbit ca și cum treptat, acest univers cercetat în profunzime își mărea misterul și ca și cum venea spre ea.

Bunica mai avea și alte povești. Nu uita niciodată vocea bătrânei care venea din camera subterană a casei în care locuiau. Era sclavă, se pare. O închiseseră acolo nu se știe pentru ce greșeală și acolo își găsise sfârșitul. Dar vocea i se auzea încontinuu: „Mi-e foame, mi-e sete", striga ea. „Mi-e foame, mi-e sete. Dați-mi orez, aduceți-mi carne." Bunica spunea toate acestea în arabă, cu mâinile pe genunchi și balansându-se dintr-o parte în alta, în ritmul cuvintelor. Imaginează-ţi-o puțin cu boneta ei de tul, cu bijuteriile, în rochii de satin cu dantele, legănându-se.

Se pare că ușa de la scara ce ducea la

acea cameră subterană rămânea în permanență încuiată. Într-o zi, nu știu cum, ea deschisese ușa împreună cu kalfa și coborâseră amândouă. O văzuseră pe femeie lamentându-se, întinsă pe pământ. Apoi, femeia trecuse pe cealaltă parte a peretelui, se pare. Dar ele îi auzeau în continuare vocea.

Într-o zi a venit la noi un bărbat. A stat de vorbă cu bunicul în grădină. Puțin mai târziu, bunicul l-a alungat. Dar bărbatul a revenit după trei zile, și apoi, a început să vină foarte des; era un bărbat îmbrăcat zdrențăros și foarte vorbăreț. Unul din aceia care ucid viața pe unde trec. Îi spunea bunicii Hanim Efendi Hazretleri[10] și săruta fără încetare poalele hainei bunicului, nu se așeza niciodată acolo unde i se spunea să se așeze și când se așeza, se instală mai jos, mult mai jos decât ceilalți. Oricum, nu se insistă cu privire la aceste lucruri. Toată lumea îl suportă mai degrabă ca pe o boală. Și toți așteptau să plece cât mai repede. Transpira tot timpul, își ștergea fața cu batiste murdare murdare și își freca mâinile.

Cunoștea foarte bine casa. Cunoștea pe toată lumea. Întreba până și de sănătatea păsărilor și îi flata pe toți. Bunicului îi spunea întotdeauna „leul meu pașă". „Leul meu pașă, vă jur că nu vă pot da mai mult. Afacerile merg foarte prost," se plângea el. „Atât de multă lume a plecat din țară. Tot ce era prin case, prin palate

[10] Doamna Excelența- Sa

este etalat pe tarabele din Bedesten[11]. Este posibil așa ceva în timpurile noastre, leul meu pașă?"

La a doua trecere a lui pe la noi, a dispărut serviciul indian de masă din harem. Câte lucruri conținea? Animale bizare, dragoni, oameni care nu semănau a oameni. Cine știe cine i-l oferise bunicului? Când nu aveam nimic de făcut, contemplam gravurile, inventam povești, pornind de la ele. Apoi au plecat lustrele, mobilele aurite, vazele, oglinzile, persanele și serviciile noastre de masă. A venit apoi rândul diamantelor. Plecau unul câte unul. În urma fiecăruia, bunica își amintea de cineva care nu mai era în viață și-i spunea povestea. Dar, cel mai mult își amintea despre moartea mătușii mele care se petrecuse înainte ca eu să mă nasc.

„Fatmei îi plăceau mult aceste servicii. Pentru ea fusese cumpărată această ghirlandă. Dar, nu a pus-o decât o dată. O păstra pentru căsătorie."

Cel care-i oferise tatei paravanul fusese Sufi pașa. Sărmana Fatma „Mama, așa-i că este al meu? Mă implora ea tot timpul. Eu mă prefăceam special că ezit pentru ca ea să continue să mă roage. Când cerea ceva pentru ea, era incredibil de seducătoare."

Apoi, bunica vorbea despre caracterul mătușii mele:

„Fatma voia ca totul să fie al ei. Își dorea

[11] Piață veche

totul. Nu putea suporta ca ceva frumos să aparțină altcuiva. Acasă își petrecea tot timpul plimbându-se și numărând ce era al ei. Apoi, dintr-odată a lăsat totul." Și bunica se oprea din povestit. Nu mai spunea nimic despre ce urmase. Urmarea poveștii mătușii mele era din acest punct, abis și obscuritate. Oricum, a murit în perioada în care a renunțat astfel la tot.

Într-o noapte scosese barca din debarcader și plecase și, după trei zile, îi aduseseră corpul. Se pare că, în săptămâna aceea fusese programată căsătoria. Nimeni nu a știut de ce a făcut acest lucru.

Își aminteau de ea prin obiecte ca acesta, dar vindeau totuși totul, încet-încet. În zadar, tatăl meu protesta, în zadar i se plângea mamei:

„Totul se dă pe nimic. Măcar dacă ne-am ocupa noi de asta! Spunea el. Aproape că i se fac cadou acestui profitor. Cum să faci asta pentru niște păsări? Pe dinăuntru casa noastră seamănă cu o pădure."

Mama îi dădea dreptate, dar niciunul dintre ei nu îndrăznea să-i spună o vorbă bunicului. Amândoi se purtau totuși de parcă ar fi fost în doliu. Nu era vorba de bani, de proprietate. Mai ales eu, în vremea aceea habar n-aveam ce era aceea o proprietate. Nici oamenii casei nu știau acest lucru. Regretau numai ceea ce pleca din casă. Ca și cum ceva se estompa odată cu aceste obiecte. Eu citeam aceasta pe fețele celor mari. Cea mai tristă era kalfa. Plângea necontenit.

„Ah, domnișorica mea, îți vând dota, spunea ea. Te vei mărita pe un buștean uscat. Nu vei avea pe ce să pui mâna!" continuă și plângea fără încetare. Kalfa mă iubea nespus. Dar nu pentru mine, ci pentru că semănam cu mătușa mea. Ea credea că semănam cu mătușa și poate chiar eram ea cu adevărat. Încet-încet mă convinsese de lucrul acesta. Îmi vorbea tot timpul despre ea, mă învăța cuvintele ei, privirile ei. „Nu așa, ai stricat totul! Nu așa. Trebuie să privești ca și cum te-ai gândi la altceva." Și, tot timpul îmi povestea cum era mătușa mea, apoi când eu am crescut, a început să mă pună să mă îmbrac în secret, cu hainele ei. Imaginează-ţi un pic o fetiță care se plimbă îmbrăcată în rochiile unei domnișoare. Semănam cu o făzăniță, în acele satinuri și dantele. Rochia era lungă și largă și kalfa mă proba fără încetare. Dar, era groaznic. Noaptea, când toată lumea dormea în această mare *yali*, însoțită de o bătrână pe jumătate nebună, îmbrăcată în rochiile unei femei pe care o știam moartă, mă plimbam ca o fantomă din cameră în cameră, încercam să merg, să mă așez, să mă ridic ca ea.

Și chiar când am fost puțin mai mare, m-a pus să îmbrac rochia de mireasă pe care mătușa mea nu o purtase niciodată. Acceptam toate acestea ca pe un joc, la început. Îmi privea fața cu o asemenea frică și cu o bucurie atât de stranie, după ce mă împacheta astfel în hainele mătușii mele! În plus, nu-și ascundea niciodată gândurile.

„Ești ea, cu siguranță tu ești ea, Fatma... spunea plângând. De vreme ce trebuia să revii, pentru ce ai murit? Continuă ea. Sunt orbi. Toți sunt orbi. Nu văd, nu știu. Eu am înțeles încă din noaptea în care te-ai născut..." spunea ea.

Ea o crescuse pe mătușa mea. Oricum, se ocupase de toți copiii din casă.De mama, de unchiul, de mine, de fratele meu, de toți. Se pare că de-ndată ce se năștea un copil în casă, începând cu a doua zi deja, ea și-l atribuia și nu-l mai arăta nimănui. La fel cum fac câinii din povești, care iau nou-născuții pui pentru a le testa rezistența și nu-i mai aduc decât când sunt mari. Din această cauză, bunica, mama, tata, toți îi purtau ranchiună. Când se supărau, spuneau: „Femeia asta, nici măcar nu mi-a arătat propriii mei copii. Din cauza ei n-am simțit nici măcar o zi plăcerea de a fi mamă. Când trebuia să alăptez, îmi punea copilul în brațe, apoi mi-l lua." Cu toate acestea, familia o iubea mult.

Dar, devotamentul pe care kalfa îl avea pentru mătușa mea era de alt fel. Ei îi dăduse, în plus, și să sugă. Se pare că, pentru a nu se despărți de ea, kalfa divorțase și soțul ei plecase să lucreze în străinătate.

Femeia îl privi din nou pe Sabri. Sabri înțelese că îi era frig, acolo unde stătea. Îi aduse un șal din cealaltă încăpere. Ea își continuă povestirea ca și cum nu fusese întreruptă.

— Evident, eu nu înțelegeam mare lucru din povestea asta. Știam numai că eram la fel cu o

alta. Oricum, mă strigau ca pe această cealaltă, eram o fetiță fiind în același timp ea, și această cealaltă intervenea în orice moment în viața mea, mă transforma din interior, mă comanda. Era lângă mine în fiecare clipă. Era ceva teribil... și exercită o atracție specială ca orice lucru teribil. Atât îi ascultasem viața povestită de toată lumea, încât mi-o însușisem și mi-o aminteam ca pe propria-mi viață. Și moarte, de asemenea. Când mă culcam, noaptea, muream ca și ea și la prima mișcare a bonei, o trezeam, o îmbrăcam și ne plimbam prin casă.

Și plimbându-ne așa într-o noapte, l-am văzut pe bunicul uitându-se prin ușa întredeschisă. Bunicul mă privea cu o față pe care nu i-o cunoșteam defel, prin deschizătura ușii.

Ăsta a fost un lucru groaznic pentru mine. În noaptea aceea, m-am îmbolnăvit. După aceea, mama m-a luat în camera ei. Tata s-a mutat în camera mea. Toată lumea din casă s-a supărat pe kalfa. Au vrut chiar să o trimită la Darülaceze[12]. Dar, bineînțeles că nu era posibil. De atunci nu s-a mai vorbit de mătușa mea, în casă. Au fost îndepărtate toate obiectele ei.

Cu toate acestea, pentru mine a început o altă experiență. Când se lăsa noaptea, mă imaginam în fosta mea cameră ca și cum aș fi fost mătușa.

Eram în patul meu și acolo în același timp, dar mai ales acolo. Culcată, cu ochii închiși, mă

[12] Azil pentru persoane în vârstă și singure.

vedeam acolo. Și, de asemenea, am început să mă tem de bunicul. Îmi era milă de el și, în același timp, îmi era frică de el. Nu puteam uita cum ne privea prin ușă, în noaptea aceea, târziu. Și, apoi, îi vedeam încă privirea. Toate acestea mă copleșeau de disperare.

Totul a continuat astfel până în noaptea în care *yali* a ars. Toată lumea o considera responsabilă de asta pe kalfa. Dar eu știam că și bunicul era responsabil. Știam că ne spiona în fiecare noapte dintr-un colț, prin casă. Dar, nu i-am spus nici mamei, nici tatei. Acesta a fost singurul secret din viața mea. Mama nici astăzi nu știe. *Yali* a ars la un an după moartea bunicului.

Bunicul era un om ciudat. Se pare că fusese un om frumos în tinerețe. Era încă frumos. Dar, era nervos. Se spăla tot timpul. Schimba lenjeria de corp de mai multe ori pe zi. Uneori, fără să-l vadă nimeni, se apleca și se mirosea.

Bunicul nu acceptase deloc ideea de a muri. Când doctorul îi spusese:" Sunteți bolnav, trebuie să vă odihniți", îl atacase cu bastonul și-l urmărise până la parter. Cu toate acestea, îl iubea pe acest om, era unul dintre cei mai tineri care veneau săptămânal la seratele muzicale. Îi suporta bunicului toate capriciile. Auzind zgomot, noi am alergat să vedem ce se întâmplă. Bunicul se ținea cu dificultate în picioare pe dalele de piatră sprijinit de ușă. Fața îi era albă ca varul. Încă striga: „Du-te de aicea, idiotule!.." Și repetă

încontinuu: „Niciodată n-am fost bolnav, în toată viața mea." A fost dus cu greutate sus. Dar, nu a putut fi culcat în pat, în ciuda tuturor eforturilor noastre. S-a întins pe canapea fără să se dezbrace. I-a așteptat cu bastonul în mână pe cei care veneau să vorbească despre boala lui, pregătit să-i atace. Doctorul a trimis după o oră niște medicamente. El a pus să fie aruncate unul câte unul, pe fereastră. „Aruncă-l, fiica mea, aruncă și sticluța asta. Acum plecați..." Până seara au tot venit medicamente de la farmacie și toate au fost aruncate, unul câte unul. A doua zi, starea lui s-a agravat. Dar, tot nu lua medicamentele. Nu mai accepta nici să-l cheme pe doctor. Sărmanul doctor venea din când în când și aștepta în fața ușii, pe latura selamlik[13]. Iar el se culca cu bastonul sub cuvertură." Nu vreau, nu vreau să mor, spunea el. Nu-mi este frică de moarte, îmi este frică de el." Și privea către un colț al camerei, cu ochii mari, deschiși. „Moartea este un lucru urât, spunea el. Omul miroase urât, putrezește." Apoi, brusc, sărea de la locul lui. „dar eu am mirosit urât toată viața mea, spunea el. Și acum miros urât, nu-i așa? Ne întreba el. Miros urât, deschideți ferestrele, spunea el. Voi nu știți. O singură ființă a știut. Fatma a simțit mirosul, spunea el. Am întrebat-o în dimineața zilei în care a murit. „Așa-i că miros urât, Fatma?" am spus eu. „Da, miroși urât, tata,

13 Parte a casei unde au acces bărbații care nu fac parte din familie.

a răspuns ea." Apoi, dintr-odată, îl uita pe doctor, uita de medicament, de mătușa mea, revenea la păsările lui. „A sosit domnul Sinan, îngrijitorul de păsări? Întreba el. Și, ca și cum domnul Sinan ar fi fost în fața lui: Unde sunt păunii mei, domnule Sinan? Îl întreba. Uită-te la mine, am rămas singur, spunea el. Fatma a murit." Și o amesteca pe mătușa mea cu frică de moarte și cu o grămadă de nume de păsări. Era ceva teribil.

În timp ce el se chinuia astfel în patul lui, toți din casă plângeau. Numai bunica nu plângea. Aștepta la căpătâiul lui, tot cu aerul ei de tânără logodnică, calmă, dar îndurerată. Era oare foarte emoționată sau făcea bine ceea ce știa că este de datoria ei? Nimeni nu putea spune. Pentru că bunica era dintre acei oameni care spun exact ce vor ei. Numai că stătea în permanență la căpătâiul lui și nu-i scăpa niciun cuvânt de-al bunicului. Apoi îl încuraja:

„Cum așa, domnule Fahri? Spunea ea. Tu ești un om credincios. Cum să nu accepți moartea? Asta ar fi o blasfemie. În plus, a lua medicamente, nu înseamnă a muri. Dar bunicul nu o asculta.

„Nu vreau, spunea el. Nu vreau. El este acolo. Nu vreau să-l văd. Cum aș putea să-l privesc în față?"

Bunica înțelegea cu siguranță aceste cuvinte pe care noi nu le înțelegeam, pentru că îl consola: „Dumnezeu e mare, domnule Fahri,

spunea ea. Dumnezeu e mare." Și, cu o mână pe mâna lui, îi ștergea, cu cealaltă mână, fruntea. A treia zi, starea bunicului s-a înrăutățit. Nu se mai putea ridica din pat. Uitase și de baston. Atunci, l-au putut face să ia medicamentele.

Acceptase să moară sau să-și ia medicamentele? Tot își mai aducea aminte? Îi era încă frică să-l întâlnească pe omul acela?

Își amintea la infinit, cu mâinile la tâmple. Parcă se micșorase, acolo în patul lui.

Sabri era gata să creadă că și ea va dispărea asemenea universului despre care vorbea, de îndată ce își va fi terminat povestirea. Ascultând-o, își amintea necontenit ideea care-i trecuse adineaori prin minte. „O imagine rămasă în afara oglinzii sparte pe neașteptate." Cu adevărat, asta era această femeie.

Incendiul s-a declanșat brusc. Târziu, în noapte și brusc. Cum pusese el stăpânire astfel pe această casă mare? Când s-a trezit tata, tot etajul inferior era în flăcări. M-au scos din casă învelită în pătură. Pe colină, se afla un fel de pavilion cu două încăperi. Fusese construit demult, pentru o bătrână, tovarășa bunicii mele. Așa se părea. Am fost duși acolo. Toată lumea a fost salvată. Dar cei care se pricepeau la incendii spuneau că era un miracol... Eu mă gândeam tot timpul la mătușa mea. Rămăsese în fosta mea cameră. Nu se putea ca și ea să fi fost salvată. Și nici păsările nu fuseseră salvate. Cele mai multe au ars, altele au fost sufocate de

fum. Și apoi, mai era și un motan mare, în casă. Ca în povești, bunicul îl botezase Tchavouch[14]. Tchavouch a ars și el.

Acolo, sus, m-am gândit tot timpul la Tchavouch și m-am rugat ca el să se poată salva. Îmi spuneam că totul se putea aranja dacă el ar fi fost salvat. Câtă încredere au animalele în noi, nu-i așa? Este sigur că pentru ele este altceva decât ceea ce reprezentăm noi, oamenii, unii pentru alții. Noi, cu cât creștem, cu atât ne detașăm unii de alții, ele se atașează de noi din ce în ce mai mult, pe măsură ce cresc.

Ce mirat trebuie să fie Tchavouch că a putut să fie uitat! Totuși, nu fusese uitat. De-ndată ce am depășit ușa, în tot acel tumult, cu toții ne-am gândit la el. Chiar și eu voiam să mă duc să-l caut. Bineînțeles că nu m-au lăsat. S-au dus alții să-l caute. Și când eram sus, pe colină, au fost trimise mai multe persoane succesiv să afle noutăți despre el. Dar, Tchavouch avea obiceiul să se ascundă când îi era frică. Și, apoi, el cunoștea în casă cotloane pe care nimeni nu le cunoștea. De ani de zile, nimeni nu știa unde dormea el. Când toți mergeau la culcare, dispărea și el într-un cine știe ce colț. Se știa desigur că era în permanență pe undeva prin casă. I se întâmpla uneori să doarmă în camera vreunuia dintre noi, dar nimeni nu le spunea acest lucru celorlalți. El era legenda casei. Încercam cu toții să nu-l deconspirăm. Toată lumea l-a căutat, toată noaptea. De altfel,

[14] Sergent

tata auzise un strigăt pe o fereastră de la parter și se aruncase pur și simplu în casă. Dar, pe neașteptate, plafonul a căzut în urma lui și cu greu a fost salvat el însuși. M-am gândit la Tchavouch zile în șir. În visele mele, el strigă după ajutor în mijlocul flăcărilor. Și, uneori, mi se părea că aud mergând pe-afară niște labe uriașe. Pentru că toți îl cunoșteau pe Tchavouch după zgomotul pe care îl făcea în mers. De altfel, din această cauză îi dăduse bunicul numele de Tchavouch și, de asemenea, pentru că labele lui erau negre până la genunchi, exact ca niște cizmulițe. Toată lumea se amuza pe seama mea, dar așa era. Nu am putut uita nici păsările. Camera lor era la parter. Imediat ce ieșisem din casă am auzit vacarmul pe care îl făceau. Cele mai multe dintre cele care nu erau în colivii, zburaseră. Când s-a făcut ziuă, unele au venit înapoi. Câteva au putut fi prinse. Unele au intrat singure în coliviile care fuseseră atârnate prin copaci. Dar, niciuna n-a mai trăit mult.

Ascultând-o, Sabri simțea o deznădejde totală. Acum, îi cunoștea mai mult sau mai puțin povestea. O întreagă lume care dispăruse atârna pe umerii unei ființe mititele. Era clar că n-o lăsase liniștită copilăria nici măcar o singură clipă, în toată viața ei, o viață care nu-i permisese să fie ea însăși. Toate acestea produceau niște lucruri dureroase. De aceea nu putea evoca amintirea păsărilor sufocate de fum în coliviile pe jumătate arse. Cu siguranță, un pas mai departe

și abisul s-ar fi deschis în fața ei.

Mama, bunica, kalfa, bonele erau așezate toate pe lucrurile îngrămădite pe sofaua din pavilion. Semănam mai degrabă cu niște naufragiați. Mai jos, se auzea zgomotul făcut de incendiu. Toți tinerii din cartier veniseră să dea o mână de ajutor. Fiecare încercase să salveze ceva din casa care ardea. Și, uimirea îi determină să facă lucruri incredibile. Aduceau afară, în coliviile pe jumătate arse, păsări prăjite sau sufocate de fum. Mama le alinia, plângând, în jurul mormanului de covoare și saltele pe care le salvase tata, aruncându-le pe fereastră. Nu acceptă să arunce niciuna. Apoi, ni se dădeau o grămadă de vești, a fost salvată asta, a fost salvată cealaltă; mama nu înțelegea nimic din tot ce i se tot spunea, plângea numai întruna, spunând: „Suntem terminați, s-a sfârșit!" Numai bunica era stăpână pe ea. Ea păstra în minte lucrurile cele mai rezonabile și o consolă pe mama din când în când. De asemenea, ea fusese cea care se gândise să pună să fie tăiați copacii de lângă colină. „Dacă nu-i tăiem, focul se va întinde și la vecini", spusese ea. La un moment dat, un bărbat abia ieșit din închisoare a adus caseta cu bijuterii a mamei. Bunica l-a întrebat cu neîncredere: „Știi ce este în casetă?" Omul a răspuns: „Tocmai pentru că știu, am adus-o eu însumi." Bunica a spus: „Eu nu te apreciam din cauza a tot ce îi făcuseși soției tale. Se pare că m-am înșelat, așadar!"

Apoi, i-a dat bărbatului multe lucruri. Și ea, ca și bunicul, dădea fără să țină cont. Sunt sigură, că dacă ar fi fost altă femeie, acest bărbat nu ar fi acceptat să primească nimic. Toată noaptea, salvase obiecte de la etaj, urcând pe partea dinspre mare, împreună cu un luntraș grec.

Un pic mai târziu, scânteile au început să sară până la noi. Tufișurile s-au aprins de mai multe ori. La poalele colinei, copacii erau tăiați încontinuu. Se auzea zgomotul securilor. Știți ce puțini arbori bătrâni sunt în grădina vecină; au fost tăiați în noaptea aceea. Dar, nu se putea face nimic împotriva incendiului. Fierbea apa și se întindea din ce în ce mai mult.

Eu îl priveam de pe colină, din grădina pavilionului. Focul și fumul țâșneau de pretutindeni. Și scânteile cădeau ca niște ciorchini jur-împrejur. Pe alocuri, și marea era roșie. Dar, cel mai groaznic era fumul care ieșea de după fiecare lucru care se prăbușea. Apoi, reapăreau coloanele de flăcări. Și eu priveam totul, fascinată.

Așteptam ceva, dar nu știam prea bine ce anume. Cu siguranță, urma să se întâmple ceva. Ceva ce urma să încoroneze tot ce văzusem. Un lucru groaznic, dar indispensabil. Poate că în momentul acela nu mai gândeam. Dar așteptam. Priveam cum ardea casa noastră strângând în brațe cu putere un copac; dinții îmi clănțăneau. Incendiul era foarte mare. Pe toate ferestrele, ieșeau flăcări. Dar corpul casei și acoperișul

erau intacte. Acoperișul negru părea că plutește pe flăcări. Din când în când, o cantitate mare de apă aruncată de la o fereastră părea să stingă flăcările, apoi, focul reizbucnea ca o explozie violentă, luând cu el bucățile de lemn pe care le desprinsese din casă. Lemnele care zburau, negre, cădeau ca niște torțe împrejur. În cele din urmă, s-a aprins și acoperișul, în mai multe locuri. Ceea ce era ciudat era că tot acest foc și tot acest fum căpătau formă în fața ochilor mei, ca niște nori. Ca și cum casa noastră se golea în ei. În sfârșit, acoperișul a căzut. Atunci l-am văzut pe bunicul. Bunicul ieșea din casă cu mătușa mea în brațe. Urmarea nu mi-o mai amintesc. Îmi amintesc numai că, pentru o clipă, am auzit vocea tatei.

Când m-am trezit dimineața, eram într-un pat întins pe jos, în pavilion. În mijloc, erau obiectele aduse în timpul nopții. Tot personalul casei era reunit într-un colț, în jurul unui reșou de aramă. Într-un vas albastru în care se ținea laptele, pe care nu-l mai văzusem până atunci, era probabil niște ceai fierbinte. Ghemuit lângă reșou, tata mânca, fără poftă, ceva; mama se legăna suspinând, un pic mai departe de mine. Tata încerca fără încetare să o liniștească; „Nu te necăji, spunea el, totul se va aranja. Sunt lângă tine, de ce nu mă crezi?" Dar, mama refuză să se liniștească. „Suntem distruși, s-a terminat", spunea ea. Deodată, de pe grămada de obiecte încă în mijlocul pavilionului, bunica

a spus. „Puteți să vă bazați și pe mine. Sunt și eu aici." Atunci tata s-a ridicat. I-a sărutat bunicii mâna. „Bineînțeles. Bineînțeles că sunteți aici." Era ciudat. Am privit-o pe mama. Fața ei părea mai tânără decât de obicei, sub prosopul alb pe care și-l legase în jurul capului, în locul bonetei de tul. Atunci, mi-am amintit ce văzusem sau ce crezusem că văd în timpul nopții. Ochii mei se închiseseră pe imagini învăluite într-un miros de fum sufocant. La un moment dat, kalfa s-a apropiat de mine. M-a întrebat încetișor: „Spune-mi, ce ai văzut? Ai văzut ceva, nu-i așa? Ai văzut ce am văzut și eu." Dar eu nu eram în stare să vorbesc.

Tânăra femeie tăcu brusc cum se oprește un dispozitiv. Apoi îi zâmbi lui Sabri. Făcu un semn cu mâna, un fel de „asta-i tot, toată povestea noastră este aici!" se ridică, merse la radio, răsuci butonul. O melodie de jazz umplu încăperea. Apoi, femeia opri radioul. Își privi ceasul:

— Este momentul, spuse ea. Mă puteți însoți până la chei, vă rog?

Sabri îi propuse să o însoțească până la Istanbul. Dar ea voia să fie singură.

Ieșiră împreună. Ea îl luă de braț, ca în urmă cu câteva ore. O simți lăsându-se pe el cu jumătate din greutatea corpului. Redevenise femeie. Dar Sabri nu mai găsea nicio semnificație în gesturile sale. Se întreba cum își va petrece noaptea persoana care-și amintise de toate acestea. Se gândi un moment că tot

ce-i povestise ea, în această noapte, putea fi o minciună, că ea ar fi putut inventa tot, pentru a face viața mai frumoasă.

Karaghioz refuză cu violență:

„Așa ceva nu este posibil." Khadjivad șușoti, făcând cu ochiul:

„Lasă-l, vrea să fugă, nu înțelegi? Nu a făcut toată viața la fel? Nu este el, bărbatul care pierde mereu ceva, în fiecare împrejurare?"

Sabri îl dojeni: „Vorbești cu vorbele mele. Așa este. Pentru că o asemenea nevoie de minciună revine mereu!"

Noaptea era pustie, înstelată, parfumată, se reflecta în marea pe care el o zărea uneori, printre case, ca pe o fugară smălțuită de reflexe îndepărtate.

Locul era gol și luminat precar. Trei sau patru călători moțăiau în sala de așteptare. Intrară pe ușa de ieșire. Tăceau amândoi: La un moment dat, Sabri constată că tânăra îl ținea încă de braț.

— Fie rămâneți aici în noaptea asta, fie vin cu dumneavoastră, spuse el.

— Cu siguranță asta ați vrut să spuneți? Îl întrebă ea.

Sabri insistă.

— Numai asta... și, de asemenea, voiam să întreb când ne vom revedea?

Femeia îl mângâie pe obraz cu vârful degetelor. Spuse cu o voce batjocoritoare:

— Dispar. Soțul este soț în ciuda tuturor întâmplărilor. Într-o zi-două mă duc să-mi apăr

fericirea familială.

În fața ochilor lui Sabri, reapăru imaginea unui zmeu desprins de firul său.

Puțin după aceea, sosi vaporul, cu programul lui și cu luminile lui. Femeia îl mângâie pe Sabri pe obraz. Sabri rămase pe chei până ce luminile vaporului dispărură. Apoi, porni spre casă mergând încet. Pe drum, se opri sub un felinar aprins printre frunzele copacilor, ca și cum voia să se gândească la ceva.

„Mâine voi scrie o scrisoare și îi voi chema acasă", gândi el. Apoi își schimbă decizia. „Nu, mă voi duce eu să-i văd. Așa e cel mai bine. Ne vom întoarce împreună acasă."

Apoi simți, brusc, o ruptură lăuntrică. Nu, mai înainte de orice, va merge să prindă în brațe palmierul uscat de arbustul ornamental. „Pentru că aceasta este tradiția la acest fel de arbori." Zâmbea exact cum zâmbea ea și își înclinase ușor gâtul cum făcea ea.

Când își dădu seama de lucrul acesta, se supără pe el însuși. Nu avea niciun pic de voință. Capacitatea lui de a interveni în cursul propriei vieți nu trecea dincolo de o simplă apărătoare de soare.

Adresa editurii:
Str. Polonă nr. 92,
bl. 17 A+B, ap. 1, sector 1, București
tel. și fax: 021.210.88.97
email: editvivaldi@clicknet.ro
www.edituravivaldi.ro

Tiparul executat la ***S.C. LUMINA TIPO s.r.l.***
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, București
tel./fax 021.211.32.60; tel. 021.212.29.27
E-mail: **office@luminatipo.com**
www.luminatipo.com